

Türkiye’de Kömüre Dayalı İstihdamın ve Ekonominin Analizi

Haziran 2021

*Bu Çalışma Avrupa İklim Eylem Ağı
(CAN Europe) için*

Doç. Dr. Sevil Acar ve

Ar. Gör. Simay Kızılkaya

tarafından hazırlanmıştır.

© Fotoğraflar

Kerem Yücel, CAN Europe, 2015

Servet Dilber, CAN Europe, 2018

Avrupa İklim Eylem Ağı, Avrupa'nın iklim değişikliğiyle mücadele eden önde gelen sivil toplum koalisyonudur. 38 ülkede faaliyet gösteren, 1.500'den fazla sivil toplum kuruluşunu temsil eden 170'in üzerinde üye kuruluş ile Avrupa İklim Eylem Ağı, Avrupa'da sürdürülebilir iklim, enerji ve kalkınma politikalarını teşvik etmek için çalışmaktadır.

Bu çalışma ile Türkiye’de kömür madenciliği ve kömürlü termik santrale dayalı istihdamın ve ekonominin analizini yapmak amaçlanmıştır. Çalışmada kömürlü termik santrallerde ve kömür madenlerinde çalışan sayıları, kömüre dayalı toplam ekonominin tüm Türkiye ekonomisindeki yeri, çalışan sayılarında ve çalışan profilindeki değişim, işçi haklarında ve iş güvenliği koşullarındaki değişim, istihdam yaratma kapasitesi açısından kömür madenciliğinin yerel ekonomilerdeki yeri incelenmiştir.

Çalışma kömür sektörünün durumunu ortaya koymaktadır ve öne çıkan bilgiler aşağıda listelenmiştir:

- Kömür ve linyit madenciliğinde istihdam yıllar içerisinde düşmüş, 2018’deki 35.019 seviyelerine gelmiştir. 2008-2019 yılları arası toplam zorunlu sigortalı sayısında yaklaşık %26 düşüş yaşanmıştır. Kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunun toplam istihdam içerisindeki payı ise %0,12 oranındadır.
- Bu istihdam içerisinde büyük oranda erkek çalışanlar yer almakta, kadın istihdamı hiçbir yıl içerisinde 600’ü geçmemektedir.
- Kömür ve linyit madenciliğinde en fazla istihdamı (sigortalı sayısını) barındıran iller Manisa ve Zonguldak’tır.
- Zonguldak, kömürde istihdamın toplam istihdamda payının en fazla olduğu ildir.
- İzmir hariç tüm iller, yıllar içerisinde kömür madenciliğinde istihdam yaratma potansiyellerini kaybetmişlerdir.
- 2018 yılında kömüre dayalı elektrik üretiminde yaklaşık 8.000 kişinin çalıştığı tahmin edilmektedir. (Doğal gaz santrallerinde 4.000 kişi ve yenilenebilir enerji üretiminde 35.000 kişiden fazlasının çalıştığı tahmin edilmektedir).
- Kömürün katma değeri yıllar içerisinde azalmaktadır. Kömür ve linyit madenciliğinin katma değerinin GSYH içindeki payı 2000’lerin başındaki %0,14 oranından 2018’de %0,08’e gerilemiştir.
- 2018 yılında ülke düzeyinde kömürün katma değeri 2,9 milyar TL iken, il bazında GSYH büyüklüğü sıralamasında en düşük il olan Bayburt’un GSYH’sı 2,2 milyar TL olmuştur.
- Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı faaliyet grubunun katma değerinde artış gözlemlenmektedir.
- 2008 yılında %2,38 düzeyinde olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2019’a gelindiğinde %0,15’e düşmüştür. Türkiye kömürde net ithalatçı konumdadır ve 2003-2019 döneminde ithalat hacmini arttırmıştır.
- Kömür üretimi yıllar içerisinde ciddi oranda azalış göstermiştir. 2005 ve 2019 yılları arasında kömür üretimi neredeyse %50 oranında azalmıştır. Linyit ise en düşük üretimi 2015 yılında gerçekleştirirken, 2005-2019 yılları arasında üretim artmıştır.
- Kömür madenciliği girişim sayısının toplam girişim sayısındaki payı 2018 yılına gelindiğinde, 2009 yılının yarısı kadar gerçekleşmiştir.
- Devletin kömür özelindeki AR-GE¹ yatırımları (kömür üretimi, hazırlanması ve lojistiği, kömür yakma, kömür dönüşümü ve kömüre yönelik diğer yatırımlar) 2017 yılı

¹ IEA, Türkiye için raporladığı AR-GE verilerini şöyle tanımlamaktadır: “2014-2018 verileri, Akademik AR-GE Finansman Direktörlüğü (ARDEB), Kamu Araştırma Hibe Komitesi (KAMAG) bünyesindeki Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Teknoloji ve İnovasyon Hibe Programları Direktörlüğü finansman

itibariyle Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) verilerine göre 9,3 milyon dolara ulaşmıştır. Güneş için 10 milyon dolar, hidroelektrik için 63,5 milyon dolar'dır.

- Yaş profiline dair bilgi sınırlıdır, elde edilen TKİ bilgisine göre çalışanların yarıdan fazlası 40 yaş altındadır, 10 yıl ve daha az hizmet süresine sahiptir.
- Kamuya ait iş yeri sayısı 2012 yılından sonra hızla düşmüştür.
- Ortalama günlük kazançlarda kamu ve özel sektörün arasında önemli oranda fark vardır. Özel sektörde yıllar bazında ciddi ücret artışları olsa bile, kamu sektöründeki gelir düzeylerini yakalayamamıştır. Kazanç cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Her yıl, erkek çalışanlar kadın çalışanlardan fazla günlük gelir elde etmişlerdir.
- 2003-2009 yılları arasında madencilik iş kolunda çalışan işçilerin ortalama %67'si sendikalara üye iken 2013-2020 yılları arasında sendikalılık ortalaması %19'a gerilemiştir. Enerji işkolunda çalışan işçilerin 2003-2009 yılları sendikalaşma oranı ortalama %85 iken, 2013-2020 yılları arası sendikalaşma oranı ortalama %26 olarak gerçekleşmiştir. Her iki işkolunda da 2013 yılı itibariyle sendikalaşma oranlarında ciddi düşüşler yaşanmıştır.
- 2008 yılında iş kazası sayısı 5.728 iken 2014 yılında 10.026 olarak gerçekleşmiştir. Sonraki yıllarda da ciddi iş kazası sayıları raporlanmıştır. 2008-2019 arasında iş yeri sayısı azalırken (-%12) iş kazası sayısı artmıştır (+%57). İş kazaları nedeniyle istihdam başına iş göremezlik süresi, toplam hastalık olay sayısı ve hastalık nedeniyle geçici iş göremezlik süresinde de artış olmuştur.
- Kömür sektörüyle ilişkili istihdama yönelik vergi teşvikleri (vergi harcamaları) 2015, 2016, 2017 yıllarında sırasıyla 37,2 milyon TL, 45,8 milyon TL, 55,1 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı VHR raporunda yayımlanan tahminler doğrultusunda yapılan hesaplamalara göre 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarında gerçekleşmesi beklenen vergi harcamaları ise sırasıyla 56,3 milyon, 67 milyon, 77,5 milyon ve 86,4 milyon TL tutarındadır.

programlarını içermektedir. (TEYDEB) ve diğer kamu kaynaklarından finanse edilen TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM) Enerji Enstitüsü, Kimya Enstitüsü ve Malzeme Enstitüsünün araştırma faaliyetleri. Bütçe, ilgili tüm aktörler ve kamu araştırma enstitüleri dahil olmak üzere akademik ve özel sektör araştırmacılarına, girişimcilere ve / veya araştırma konsorsiyumlarına sağlanan kamu AR-GE fonlarını içerir.”

İçindekiler

1. Kömürlü termik santrallerde ve kömür madenlerinde çalışan sayıları	9
2. Kömüre dayalı ekonominin Türkiye ekonomisindeki yeri	11
3. Çalışan sayılarında ve çalışan profilindeki değişim	37
4. Maden işçisi hakları ve iş güvenliği koşullarındaki değişim	46
5. Kömüre dayalı istihdamı destekleyen teşvik mekanizmaları.....	61
6. Yerel ekonomilerde kömürün payı	66

Tablolar Listesi

- Tablo 1:** Türkiye’de kömür ve linyit çıkartılmasında istihdam edilenlerin sayısı (2003-2018)
- Tablo 2:** Kömürün katma değeri, GSYH içindeki payı ve kömüre yönelik AR-GE harcamaları
- Tablo 3:** Kömürün ihracat ve ithalat istatistikleri (2003-2019)
- Tablo 4:** Türkiye’nin başlıca kömür ticareti partnerleri (2019)
- Tablo 5:** Kömür ve linyit madenciliği, ilgili ürünlerin üretim miktarı (2005 – 2019)
- Tablo 6:** Kömür ve linyit madenciliği, ilgili ürünlerin satış miktarı (2005 – 2019)
- Tablo 7:** Kömür ve linyit çıkartılması ürünleri satış değeri (2005 – 2019)
- Tablo 8:** Yıllara göre kömür ve taş kömüründen enerji hammaddeleri üretimi (Ton)
- Tablo 9:** Kömür ve linyit çıkartılmasına ilişkin sanayi ürünleri girişim sayısı (2005 – 2019)
- Tablo 10:** Ekonomik faaliyetlere göre faktör maliyetiyle katma değer (2009-2018) (TL)
- Tablo 11:** Kömür madenciliği girişim sayılarının toplam girişim sayılarına oranı (2009-2018)
- Tablo 12:** Devletin kömür özelinde AR-GE yatırımları (1983-2018)
- Tablo 13:** Kaynaklara göre devlet AR-GE yatırımları (1983-2000) (Milyon dolar (cari))
- Tablo 14:** Kaynaklara göre devlet AR-GE yatırımları (2001-2017) (Milyon dolar (cari))
- Tablo 15:** Ekonomik faaliyetlere göre çalışanlar sayısı (2009-2018)
- Tablo 16:** Ekonomik faaliyet ve büyüklük gruplarına göre çalışanlar sayısı, 2009-2018
- Tablo 17:** TKİ işçilerinin eğitim durumuna göre dağılımı, kişi
- Tablo 18:** TKİ işçilerinin hizmet yılına göre dağılımı, kişi
- Tablo 19:** TKİ işçilerinin yaşa göre dağılımı, kişi
- Tablo 20:** EÜAŞ işçilerinin yaşa ve cinsiyete göre dağılımı, kişi
- Tablo 21:** 2019 yılı EÜAŞ hizmet sınıflarına göre personel dağılımı, kişi
- Tablo 22:** EÜAŞ işçilerinin eğitim durumuna göre dağılımları, kişi
- Tablo 23:** 2019 yılı EÜAŞ eğitim durumuna göre personel dağılımı
- Tablo 24:** Türkiye’de kömür ve linyit çıkartılmasına yönelik iş yeri, cinsiyete göre çalışan sayıları ve ortalama günlük kazanç (TL) (2008-2019)
- Tablo 25:** Yıllara göre madencilik işkolunda sendikalaşma oranları (2003-2020)
- Tablo 26:** Yıllara göre enerji işkolunda sendikalaşma oranları (2003-2020)
- Tablo 27:** Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda iş kazalarına bağlı geçici iş göremezlik süreleri (2008-2019)
- Tablo 28:** Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda geçici iş göremezlik ödeneği alınan hastalık olaylarının sayısı ve oranları (2008-2019)
- Tablo 29:** Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda meslek hastalığına tutulan sigortalı sayısı (2008-2019)
- Tablo 30:** Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda iş kazaları sayısı (2008-2019)

Tablo 31: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölümler (2008-2019)

Tablo 32: Son 25 yıl içerisinde 10 veya daha fazla ölüm yaşanan kömür madeni kazaları

Tablo 33: Kömür madencilığı ve kömür yatırımlarına ilişkin istihdama yönelik vergi teşvikleri (Bin TL)

Tablo 34: İllerde bulunan kömürlü termik santrallerin toplam il elektrik üretimindeki payı ve il tüketimine oranı (2019)

Tablo 35: Türkiye'nin önemli linyit havzaları ve sahaları

Tablo 36: Zonguldak ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 37: Zonguldak ili taş kömürü potansiyeli

Tablo 38: Muğla ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 39: Muğla ili linyit potansiyeli

Tablo 40: Kütahya ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 41: Kütahya ili linyit potansiyeli

Tablo 42: Şırnak ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 43: Sivas ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 44: Sivas ili linyit potansiyeli

Tablo 45: Manisa ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 46: Manisa ili linyit potansiyeli

Tablo 47: Adana ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 48: Adana ili linyit potansiyeli

Tablo 49: Ankara ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 50: Ankara ili linyit potansiyeli

Tablo 51: İzmir ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 52: İzmir ili linyit potansiyeli

Tablo 53: Karaman ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 54: Karaman ili linyit potansiyeli

Tablo 55: Tekirdağ ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 56: Tekirdağ ili linyit potansiyeli

Tablo 57: Kahramanmaraş ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Tablo 58: Kahramanmaraş ili linyit potansiyeli

Şekiller Listesi

Şekil 1: Kömür ve linyit çıkartılmasında çalışan sayıları (2008-2019)

Şekil 2: Türkiye kömür ihracatı (US\$) (1962-2019)

Şekil 3: Türkiye kömür ithalatı, (US\$) (1962-2019)

Şekil 4: Yıllara göre kömür ve linyit ürünleri üretim miktarları (2005-2019)

Şekil 5: Yıllara göre kömür ve linyit madenciliği, ilgili ürünlerin satış miktarları toplamı (2005-2019)

Şekil 6: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması ürünleri satış değerleri toplamı (2005 – 2019)

Şekil 7: Yıllara göre kömür ve taş kömüründen enerji hammaddeleri üretimi (Ton)

Şekil 8: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılmasına ilişkin sanayi ürünleri girişim sayıları toplamı (2005-2019)

Şekil 9: Yıllara göre toplam katma değer içinde 05 kodlu sektörün katma değer payı

Şekil 10: Yıllara göre toplam katma değer içinde 3511 kodlu sektörün katma değer payı

Şekil 11: Yıllara göre toplam devlet enerji AR-GE'si içerisinde kömürün payı

Şekil 12: Kömür ve linyit çıkartılmasında cinsiyete göre çalışan sayıları (2008-2019)

Şekil 13: 2019 yılı TKİ işçilerinin öğrenim durumuna göre dağılımı, kişi

Şekil 14: 2019 yılı TKİ işçilerinin hizmet yılına göre dağılımı, kişi

Şekil 15: 2019 yılı TKİ işçilerinin yaşa göre dağılımı, kişi

Şekil 16: 2019 yılı TTK müesseseler bazında işçi ve memur dağılımları, kişi

Şekil 17: 2019 yılı EÜAŞ eğitim durumuna göre personel dağılımı

Şekil 18: 2019 yılı EÜAŞ yaş gruplarına göre işçi dağılımı

Şekil 19: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda ortalama günlük kazancın değişimi

Şekil 20: Kömür ve linyit çıkartılmasında zorunlu sigortalı olarak istihdam edilenlerin daimi, geçici, kamu ve özel sektörde oluşuna göre sayıları (2008-2019)

Şekil 21: Madencilik ve enerji işkollarında sendikalaşma oranları (2003-2020)

Şekil 22: İş kazalarına bağlı toplam geçici iş göremezlik süresi (ayakta+yatarak) (2008-2019)

Şekil 23: Seçili sektörlerin alt işverenlik kapsamında istihdam edilme oranı (2004-2012)

Şekil 24: Kömür madenciliği ve linyit çıkartılması faaliyet grubu alt işverenlik kapsamında istihdam edilme oranı (2004-2012)

Şekil 25: İllere göre kömürde istihdam edilenlerin il toplam istihdamındaki payı (%) (2009-2019)

1. Kömürlü termik santrallerde ve kömür madenlerinde çalışan sayıları

Bu bölüm, Türkiye’de kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda istihdam edilenlerin sayısını 2003-2018 yılları için incelemektedir.

Tablo 1: Türkiye’de kömür ve linyit çıkartılmasında istihdam edilenlerin sayısı (2003-2018)

Madencilik ve taşocakçılığı	
Kömür ve linyit çıkartılması	
Yıllar	Çalışan sayıları
2003	37 199
2004	39 481
2005	40 826
2006	39 362
2007	43 156
2008	43 380
2009*	53 612
2010	53 619
2011	53 446
2012	52 203
2013	50 087
2014	45 904
2015	41 019
2016	-
2017	37 831
2018	35 019

*2009 yılı NACE Rev.2 sınıflamasına geçiş yılıdır.

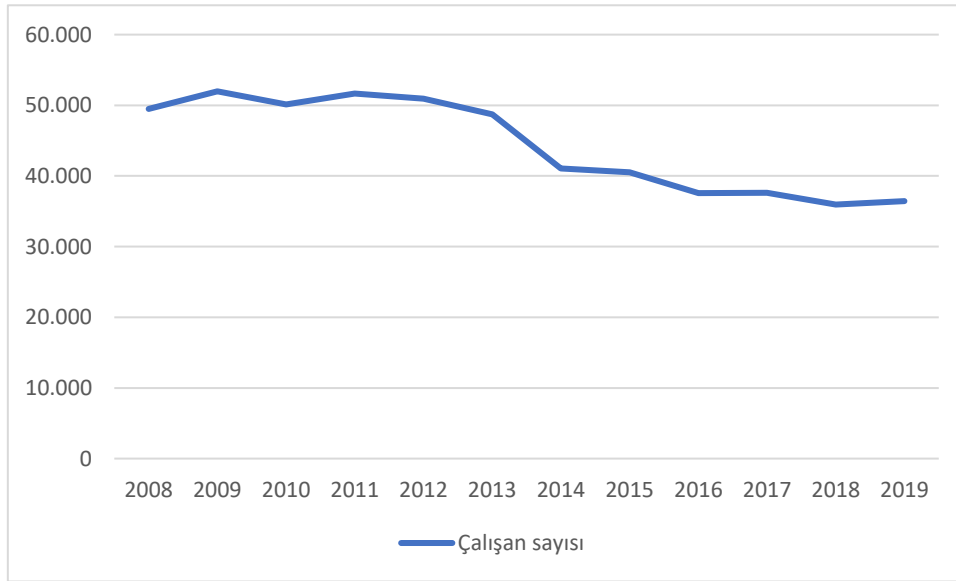
Kaynak: TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri (NACE Rev.2) 2009-2018

TÜİK İlgücü İstatistiklerine göre, 2018 yılında Madencilik ve Taşocakçılığı sektöründe toplam 135.263 kişi istihdam edilmiştir. Kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunun Madencilik ve

Taşocakçılığı sektörü istihdamındaki payı yaklaşık %26'dır. **2018 yılında kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunun toplam istihdam içerisindeki payı ise %0,12 oranındadır** (TÜİK, 2020). **Kömür ve linyit madenciliğinde istihdam yıllar içerisinde düşmüş ve 2018'deki 35.019 seviyelerine gelmiştir.** Bu istihdam içerisinde tahmin edildiği gibi büyük oranda erkek çalışanlar yer almakta, kadın istihdamı hiçbir yıl içerisinde 600'ü geçmemektedir. Kömür ve linyit madenciliğinde en fazla istihdamı (sigortalı sayısını) barındıran iller ise SGK verilerine göre Manisa ve Zonguldak olarak ortaya çıkmaktadır.

TÜİK'e göre 2018 yılında D.35 kodlu *Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım* sektöründe 114.033 kişi istihdam edilmiştir. Bunların 49.831'i *elektrik üretiminde* (D.3511 sektöründe) çalışmaktadır. EPDK, EPIAŞ, EÜAŞ, TEDAŞ ve TEİAŞ yıllık raporlarına dayanan SHURA hesaplamalarına göre, **2018 yılında kömüre dayalı elektrik üretiminde yaklaşık 8.000 kişinin çalıştığı tahmin edilirken**, doğal gaz santrallerinde 4.000 kişi ve yenilenebilir enerji üretiminde 35.000 kişiden fazlasının çalıştığı tahmin edilmektedir. Çalışmamız kapsamında EÜAŞ'a bağlı santrallerdeki toplam çalışan sayılarına (Bölüm 3) ulaşılabilmiş, ancak EÜAŞ faaliyet raporlarından EÜAŞ'a bağlı kömürlü termik santrallerde çalışan kişi sayılarına erişilememiştir.

Şekil 1: Kömür ve linyit çıkartılmasında çalışan sayıları (2008-2019)

Kaynak: SGK verileri ile yazarların çizimi

Şekil 1 ise kamu ve özel sektör çalışan sayılarının toplamını göstermektedir ve yıllar içerisinde kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda istihdam azalmıştır.

2. Kömüre dayalı ekonominin Türkiye ekonomisindeki yeri

Bu bölüm, kömürün Türkiye ekonomisindeki yerini incelemek amacıyla, kömürün yarattığı katma değeri², bu katma değer GSYH içerisindeki payını incelemektedir. Ayrıca, kömüre yönelik AR-GE harcamaları incelenirken, diğer enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar da karşılaştırma yapabilmek adına sunulmuştur. Öte yandan, kömüre yönelik ihracat ve ithalat istatistikleri incelenmiştir. İhracat-ithalat bağlamında, Türkiye'nin kömür ticareti partnerleri de sunulmuştur. Kömür ve linyit madenciliği ürünlerinin üretim ve satış miktarları, satış değerleri incelenmiştir. Kömür ve linyit üretimi tarafında, üretimin kurumlararası nasıl değiştiği de ayrıca vurgulanmıştır. Kömür madenciliği girişim sayılarının, Türkiye toplam girişim sayısına oranı da karşılaştırma amacı ile sunulmuştur.

Tablo 2: Kömürün katma değeri, GSYH içindeki payı ve kömüre yönelik AR-GE harcamaları

Yıllar	Madencilik ve Taş ocakçılığı sektörünün katma değerinin GSYH içindeki payı (%)	Kömür ve linyit madenciliğinin katma değerinin GSYH içindeki payı (%)	AR-GE harcamaları (TL)*	AR-GE harcamaları (USD)**
2003	0,87	0,14	-	-
2004	0,90	0,16	-	-
2005	0,97	0,17	-	-
2006	0,95	0,12	-	-
2007	0,99	0,19	-	-
2008	1,09	0,18	-	-
2009	1,12	0,23	23.482.862	15.175.690
2010	1,08	0,18	26.548.992	17.686.358
2011	1,12	0,22	38.303.480	22.925.233
2012	1,09	0,18	34.837.424	19.439.442
2013	1,07	0,13	65.484.238	34.429.147
2014	0,95	0,10	40.104.432	18.328.427
2015	0,82	0,09	58.405.982	21.465.685

² Katma değer: İşletme sübvansiyonları ve dolaylı vergilerdeki düzeltmelerden sonra, işletme faaliyetlerinden elde edilen gayri safi gelirdir (TÜİK, 2020).

2016	0,82	0,08	99.894.246	33.052.393
2017	0,90	0,07	83.305.122	22.828.950
2018	1,01	0,08	115.405.574	23.965.937
2019	1,08	-	198.414.036	34.978.851

* AR-GE harcamaları (Madencilik ve Taş ocakçılığı): 1) Cari harcama 2) Personel harcaması 3) Diğer cari harcama 4) Yatırım harcaması 5) Makine teçhizat harcaması 6) Sabit tesis harcaması 7) Aktifleştirilmiş bilgisayar yazılımları harcaması 8) Fikri mülkiyet hakları harcaması

**Yıllık ortalama TL/USD kuru kullanılarak AR-GE harcamaları dolar cinsinden hesaplanmıştır.

Kaynak: TÜİK

Tablo 2 yıllara göre madencilik ve taşocakçılığı sektörünün GSYH içerisindeki payını, kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunun katma değerinin GSYH içerisindeki payını ve madencilik ve taş ocakçılığı sektörüne yönelik AR-GE harcamalarını göstermektedir. Madencilik ve taşocakçılığı sektörünün GSYH içerisindeki payı yıllar içerisinde çok değişmemekle birlikte, artış göstermiştir. Buna karşın madencilik ve taşocakçılığı sektörüne yönelik AR-GE harcamaları yıllar içerisinde artış göstermiştir. **Kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunun katma değerinin GSYH içerisindeki payı ise azalma eğilimindedir.**

Kömür ve linyit madenciliğinin katma değerinin GSYH içindeki payı 2000'lerin başındaki %0,14 oranından 2018'de %0,08'e, toplam katmadeğer içindeki payı ise %0,2'ye gerilemiştir (TÜİK, 2020).

Buna karşılık aynı dönemde kömür ithalatı oldukça artmış, 2019'da 3.725.284.393 ABD dolarına yükselmiştir. Kömür ihracatının ithalatı karşılama oranı ise %1 düzeyinde bile değildir. **2008 yılında 2,38% düzeyinde olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2019'a gelindiğinde %0,15'e düşmüştür (UN COMTRADE, 2020).** 2019 yılında Türkiye'nin en çok kömür ithalatı yaptığı ülkeler Kolombiya, Rusya, Avustralya, ABD ve Kanada olmuştur (Tablo 4).

Tablo 3: Kömürün ihracat ve ithalat istatistikleri (2003-2019)

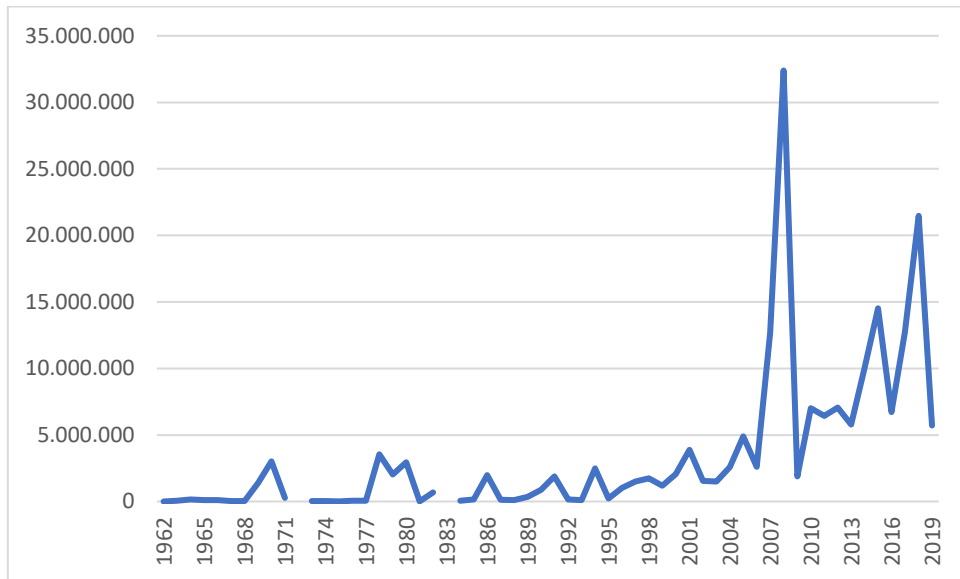
Yıllar	İhracat (US\$)	İhracatta değişim	İthalat (US\$)	İthalatta değişim	İhracat/İthalat
2003	1.491.871	-	985.989.507	-	%0,15
2004	2.592.878	%73,80	1.316.622.684	%33,53	%0,20
2005	4.880.604	%88,23	1.686.888.954	%28,12	%0,29
2006	2.604.950	%-46,63	2.054.505.867	%21,79	%0,13
2007	12.687.623	%387,06	2.665.445.061	%29,74	%0,48
2008	32.396.585	%155,34	1.362.627.617	%-48,88	%2,38

2009	1.883.387	%-94,19	1.193.560.287	%-12,41	%0,16
2010	6.998.608	%271,60	1.216.229.917	%1,90	%0,58
2011	6.420.511	%-8,26	1.418.401.904	%16,62	%0,45
2012	7.050.018	%9,80	1.264.900.573	%-10,82	%0,56
2013	5.789.745	%-17,88	1.052.452.240	%-16,80	%0,55
2014	10.032.694	%73,28	919.255.756	%-12,66	%1,09
2015	14.526.958	%44,80	3.082.157.609	%235,29	%0,47
2016	6.721.984	%-53,73	2.743.735.283	%-10,98	%0,24
2017	12.747.910	%89,65	4.392.600.393	%60,10	%0,29
2018	21.469.569	%68,42	4.651.831.424	%5,90	%0,46
2019	5.706.515	%-73,42	3.725.284.393	%-19,92	%0,15

Kaynak: UN Comtrade

Tablo 3 yıllara göre kömürün ihracat ve ithalat istatistiklerini göstermektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere, **Türkiye kömürde net ithalatçı konumdadır ve 2003-2019 periyodunda ithalat hacmini arttırmıştır**. Bunun yanı sıra ihracat hacminde de artış olmuştur. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2019'a gelindiğinde %0,15'e düşmüştür.

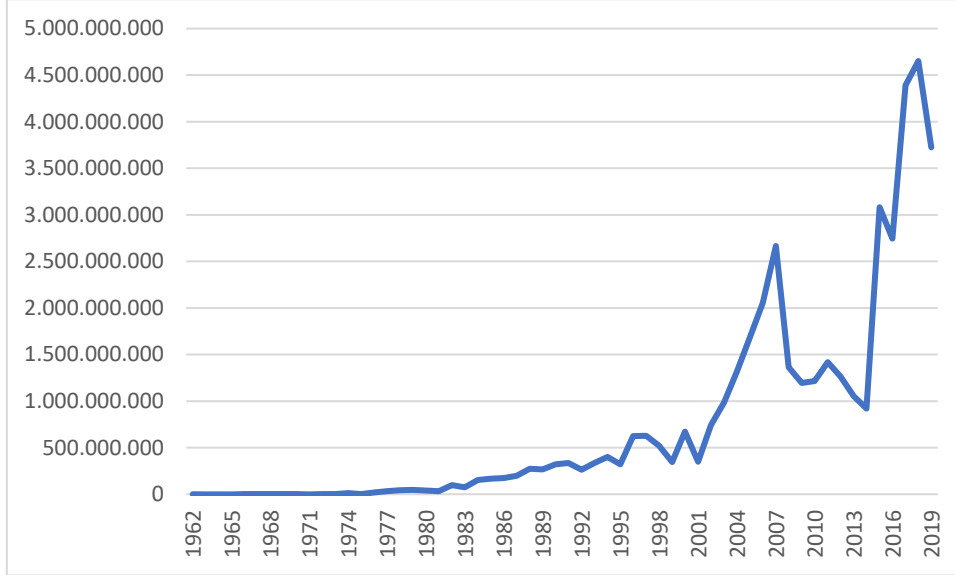
Şekil 2: Türkiye kömür ihracatı (US\$) (1962-2019)

Kaynak: UN Comtrade verileri ile yazarların çizimi

Şekil 2, Tablo 3'te yer alan ihracata yönelik istatistikleri 1962 yılına kadar geri gitmek sureti ile görselleştirmektedir. Bu şekilde göre, **Türkiye kömür ihracat hacmini 2000'li yıllardan sonra arttırmıştır.**

Şekil 3: Türkiye kömür ithalatı, (US\$) (1962-2019)

Kaynak: UN Comtrade verileri ile yazarların çizimi

Şekil 3, 1962-2019 yılları arasında kömür ithalatını dolar cinsinden göstermektedir. Şekil 3, Şekil 2 ile değerlendirildiğinde ihracat ve ithalat arasında ciddi bir uçurumun olduğu gözlemlenmektedir. Aynı şekilde, 1980'ler sonrası kömür ithalatında artış gözlemlenmektedir.

Tablo 4: Türkiye'nin başlıca kömür ticareti partnerleri (2019)

İhracat		İthalat	
Partner ülke	Ticari değer (US\$)	Partner ülke	Ticari değer (US\$)
Irak	1.640.276	Kolombiya	1.323.472.683
Suriye	1.015.856	Rusya	1.280.604.742
Kıbrıs	896.754	Avustralya	568.000.110
Gürcistan	538.289	ABD	207.196.920
Rusya	462.432	Kanada	129.763.353

Kaynak: UN Comtrade

Tablo 4, Türkiye'nin başlıca ihracat ve ithalat partnerlerini ve bu ticaret ilişkilerinin ticari değerini dolar cinsinden göstermektedir. Türkiye'nin kömür bağlamında başlıca ihracat partnerleri Irak, Suriye, Kıbrıs, Gürcistan ve Rusya'dır. İthalatta ise başlıca partnerler Kolombiya, Rusya, Avustralya, ABD ve Kanada olarak sıralanabilir.

Tablo 5: Kömür ve linyit madenciliği, ilgili ürünlerin üretim miktarı (2005 – 2019)*

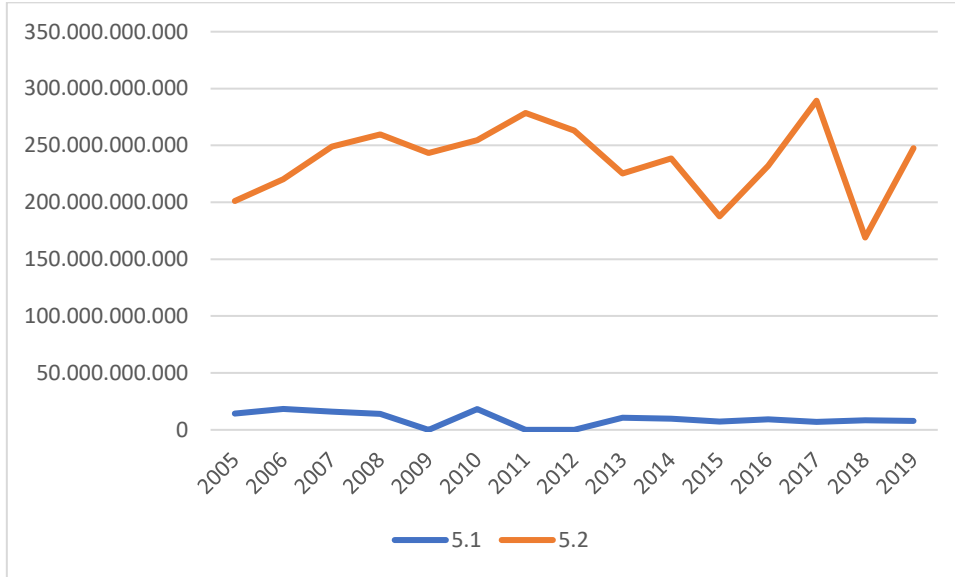
Ürün Kodu	Ölçü Birim Kodu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
05.10.10	Kilogram	6 292 888 678	6 488 279 055	6 871 087 566	5 952 629 325	c	6 312 136 882	c
05.10.10.30	Kilogram	6 292 888 678	6 488 279 055	6 871 087 566	5 952 629 325	c	6 312 136 882	c
05.10.10.30.01	Kilogram	c	4 126 821 522	c	c	c	4 272 186 718	c
05.10.10.30.02	Kilogram	834 684 739	c	c	c	18 659 434	c	c
05.10.10.30.03	Kilogram	838 584 835	1 244 092 340	2 238 809 448	914 444 913	c	c	c
05.10.10.30.04	Kilogram	c	c	c	1 315 778 530	c	1 418 484 579	c
05.10.10.30.06	Kilogram					c	c	c
05.10.10.50	Kilogram							c
05.10.10.50.00	Kilogram							c
05.20.10	Kilogram	70 465 140 853	76 586 018 609	83 453 762 375	87 845 479 716	84 723 648 992	86 943 392 250	93 622 766 123
05.20.10.30	Kilogram	70 465 140 853	76 586 018 609	83 453 762 375	87 845 479 716	84 723 648 992	86 943 392 250	93 622 766 123
05.20.10.30.01	Kilogram	57 433 266 657	66 058 681 247	75 162 973 367	77 589 085 896	71 693 076 045	75 024 253 474	79 968 510 634
05.20.10.30.02	Kilogram	2 902 716 996	1 162 164 706	c	4 308 884 733	c	c	6 189 944 883
05.20.10.30.03	Kilogram	c	c	2 986 708 372	2 033 489 775	2 255 371 715	2 407 472 933	c
05.20.10.30.04	Kilogram	c	c	4 062 228 879	c	c	3 208 587 475	5 179 157 892
05.20.10.30.05	Kilogram	c		c	c	c	c	c
05.20.10.30.06	Kilogram	c						
5.1 toplam	Kilogram	14.259.046.930	18.347.471.972	15.980.984.580	14.135.482.093	18.659.434	18.314.945.061	-
5.2 toplam	Kilogram	201.266.265.359	220.392.883.171	249.119.435.368	259.622.419.836	243.395.745.744	254.527.098.382	278.583.145.655

Ürün Kodu	Ölçü Birim Kodu	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
05.10.10	Kilogram	c	4 477 418 140	4 223 363 682	3 138 992 574	3 052 320 023	2 930 469 675	2 854 405 918	2 616 078 326
05.10.10.30	Kilogram	c	4 477 418 140	4 223 363 682	3 138 992 574	3 052 320 023	2 930 469 675	2 854 405 918	2 616 078 326
05.10.10.30.01	Kilogram	c	c	c	c	2 034 075 550	c	2 082 156 622	1 844 357 636
05.10.10.30.02	Kilogram		c	c	c	c	c	c	c
05.10.10.30.03	Kilogram	c	442 241 922	290 574 177	173 149 550	175 635 760	263 109 626	c	124 982 500
05.10.10.30.04	Kilogram	c	1 128 361 387	1 174 546 428	851 498 861	825 066 776	903 621 031	625 198 601	646 264 030
05.10.10.30.06	Kilogram	c	c	c	c	c	c		c
05.10.10.50	Kilogram	c							
05.10.10.50.00	Kilogram	c							
05.20.10	Kilogram	88 582 674 369	75 130 241 884	80 927 999 757	63 734 093 772	77 357 884 619	97 493 256 604	56 880 678 970	83 494 936 817
05.20.10.30	Kilogram	88 582 674 369	75 130 241 884	80 927 999 757	63 734 093 772	77 357 884 619	97 493 256 604	56 880 678 970	83 494 936 817
05.20.10.30.01	Kilogram	75 213 035 947	66 267 514 206	71 038 926 120	56 349 662 670	69 967 024 682	86 534 278 413	42 505 940 395	69 823 215 799
05.20.10.30.02	Kilogram	5 478 683 693	3 076 815 793	3 948 040 282	2 607 228 760	2 118 565 049	2 582 734 800	c	1 494 513 949
05.20.10.30.03	Kilogram	c	2 263 927 977	1 611 415 871	1 189 694 942	1 333 491 661	c	4 509 956 234	5 450 876 248
05.20.10.30.04	Kilogram	5 233 469 657	3 511 884 028	c	c	3 847 187 837	5 237 597 783	8 266 608 250	3 719 202 821
05.20.10.30.05	Kilogram	c	c	c	c	91 615 390	c	c	c
05.20.10.30.06	Kilogram		c						c
5.1 toplam	Kilogram	-	10.525.439.589	9.911.847.969	7.302.633.559	9.139.418.132	7.027.670.007	8.416.167.059	7.847.760.818
5.2 toplam	Kilogram	263.090.538.035	225.380.625.772	238.454.381.787	187.614.773.916	232.073.653.857	289.341.124.204	169.043.862.819	247.477.682.451

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi Ürün (Prodcorn) İstatistikleri, 2019. *Ürün kodları için bkz. EKLER-Tablo 1.

TÜİK istatistiklerine bakıldığında, **yıllar içerisinde hem kömür üretiminin, hem de satış miktarının azalmakta olduğu görülmektedir.** 2005-2019 yılları arasında kömür ve linyit çıkartılmasına ilişkin sanayi ürünleri³ girişim sayıları toplamı artış göstermeyerek neredeyse sabit kalmıştır.

Şekil 4: Yıllara göre kömür ve linyit ürünleri üretim miktarları (2005-2019)

Kaynak: TÜİK , Yıllık Sanayi Ürün(Prodcom) İstatistikleri ile yazarların çizimi

Tablo 5 ve Şekil 4 yıllara göre kömür ve linyit ürünleri üretim miktarlarını göstermektedir. Buna göre, linyit üretimi 2005-2019 yılları arasında, kömür üretiminin üzerinde kalmıştır. Kömür üretimi yıllar içerisinde ciddi oranda azalış göstermiştir. 2005 ve 2019 yılları arası değerlendirildiğinde, kömür üretimi neredeyse %50 oranında azalış göstermiştir. Linyit ise en düşük üretimi 2015 yılında gerçekleştirirken, 2005-2019 yılları incelendiğinde, üretimde artış meydana gelmiştir yorumu yapılabilir.

³ Kömür ve linyit çıkartılmasına ilişkin sanayi ürünleri listesi ekte paylaşılmıştır.

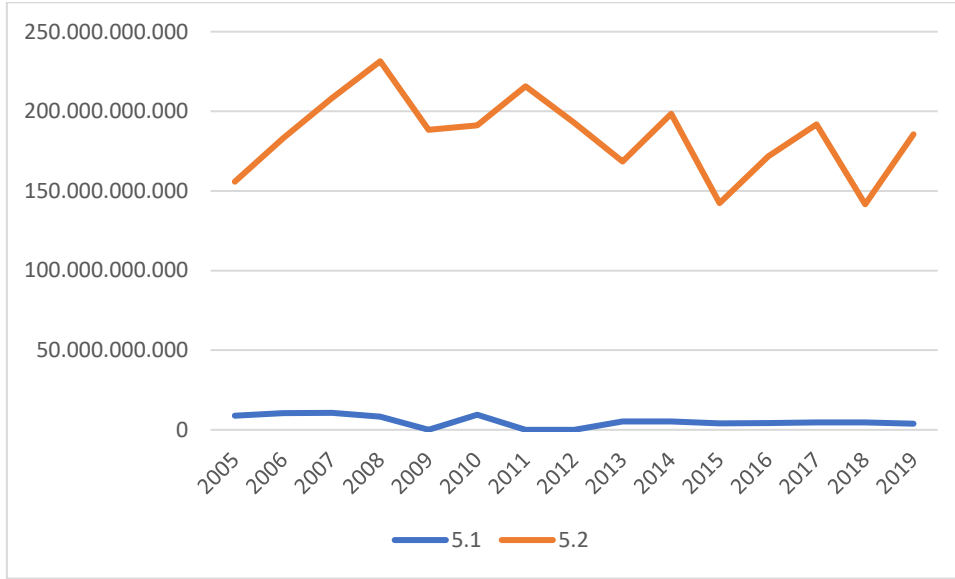
Tablo 6: Kömür ve linyit madenciliği, ilgili ürünlerin satış miktarı (2005 – 2019)*

Ürün Kodu	Ölçü Birim Kodu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
05.10.10	Kilogram	3 613 613 172	3 835 095 561	4 240 280 326	3 068 075 129	c	3 374 362 599	c
05.10.10.30	Kilogram	3 613 613 172	3 835 095 561	4 240 280 326	3 068 075 129	c	3 374 362 599	c
05.10.10.30.01	Kilogram	c	1 568 778 382	c	c	c	1 281 568 431	c
05.10.10.30.02	Kilogram	833 008 009	c	c	c	16 277 434	c	c
05.10.10.30.03	Kilogram	801 022 835	1 171 666 640	2 190 452 678	849 419 346	c	c	c
05.10.10.30.04	Kilogram	c	c	c	1 283 068 718	c	1 522 751 698	c
05.10.10.30.06	Kilogram					c	c	c
05.10.10.50	Kilogram							c
05.10.10.50.00	Kilogram							c
05.20.10	Kilogram	55 263 793 591	63 966 367 981	69 796 624 692	78 444 801 697	66 006 458 923	65 701 388 705	72 842 040 555
05.20.10.30	Kilogram	55 263 793 591	63 966 367 981	69 796 624 692	78 444 801 697	66 006 458 923	65 701 388 705	72 842 040 555
05.20.10.30.01	Kilogram	42 361 370 514	54 124 486 378	60 970 801 538	68 220 778 439	54 035 853 873	54 505 419 705	59 020 399 169
05.20.10.30.02	Kilogram	2 862 855 126	1 137 032 035	c	4 145 478 366	c	c	5 954 540 779
05.20.10.30.03	Kilogram	c	c	3 834 300 553	2 190 699 905	2 386 142 627	2 333 602 083	c
05.20.10.30.04	Kilogram	c	c	3 824 791 732	c	c	3 055 539 441	5 001 543 912
05.20.10.30.05	Kilogram	c		c	c	c	c	c
05.20.10.30.06	Kilogram	c						
5.1 toplam	Kilogram	8.861.257.188	10.410.636.144	10.671.013.330	8.268.638.322	16.277.434	9.553.045.327	-
5.2 toplam	Kilogram	155.751.812.822	183.194.254.375	208.223.143.207	231.446.560.104	188.434.914.346	191.297.338.639	215.660.564.970

Ürün Kodu	Ölçü Birim Kodu	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
05.10.10	Kilogram	c	1 934 334 386	1 885 793 665	1 496 195 513	1 449 245 183	1 725 959 504	1 593 370 282	1 311 358 899
05.10.10.30	Kilogram	c	1 934 334 386	1 885 793 665	1 496 195 513	1 449 245 183	1 725 959 504	1 593 370 282	1 311 358 899
05.10.10.30.01	Kilogram	c	c	c	c	480 671 763	c	839 604 839	586 874 629
05.10.10.30.02	Kilogram		c	c	c	c	c	c	c
05.10.10.30.03	Kilogram	c	406 535 440	267 879 087	150 123 825	144 322 120	246 757 216	c	94 266 020
05.10.10.30.04	Kilogram	c	1 075 851 817	1 218 158 213	888 473 771	808 895 646	988 150 795	624 775 068	629 744 090
05.10.10.30.06	Kilogram	c	c	c	c	c	c		c
05.10.10.50	Kilogram	c							
05.10.10.50.00	Kilogram	c							
05.20.10	Kilogram	66 985 271 481	56 153 277 984	67 630 353 282	48 645 556 092	57 237 931 578	65 169 442 969	48 207 389 316	63 488 372 035
05.20.10.30	Kilogram	66 985 271 481	56 153 277 984	67 630 353 282	48 645 556 092	57 237 931 578	65 169 442 969	48 207 389 316	63 488 372 035
05.20.10.30.01	Kilogram	54 131 638 436	47 941 212 853	57 513 300 389	41 215 205 466	50 047 568 625	53 806 548 947	31 909 372 282	48 315 491 354
05.20.10.30.02	Kilogram	5 475 037 922	2 666 810 798	3 975 251 264	2 580 108 444	2 131 260 144	2 544 752 052	c	1 453 813 611
05.20.10.30.03	Kilogram	c	1 922 997 978	1 667 170 133	1 230 173 572	1 347 607 129	c	4 528 495 418	5 383 010 943
05.20.10.30.04	Kilogram	4 667 299 067	3 612 156 475	c	c	3 618 606 520	5 206 746 618	8 777 131 403	3 542 331 127
05.20.10.30.05	Kilogram	c	c	c	c	92 889 160	c	c	c
05.20.10.30.06	Kilogram		c						c
5.1 toplam	Kilogram	-	5.351.056.029	5.257.624.630	4.030.988.622	4.332.379.895	4.686.827.019	4.651.120.471	3.933.602.537
5.2 toplam	Kilogram	192.769.480.465	168.449.734.072	198.416.428.350	142.316.599.666	171.713.794.734	191.896.933.555	141.629.777.735	185.671.391.105

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi Ürün (Prodcum) İstatistikleri, 2019. *Ürün kodları için bkz. EKLER-Tablo 1.

Şekil 5: Yıllara göre kömür ve linyit madenciliği, ilgili ürünlerin satış miktarları toplamı (2005-2019)

Kaynak: TÜİK , Yıllık Sanayi Ürün (Prodcorn) İstatistikleri ile yazarların çizimi.

Üretime paralel olarak, kömür ve linyit ürünleri satış miktarlarının da incelenmesi gerekmektedir. Tablo 6 ve Şekil 5, 2005-2019 periyodu için kömür ve linyit ürünleri satışını göstermektedir. 2005-2007 yılları arasında kömür ürünleri satışı artarken, 2008 yılında düşmüş ve sonrasında 2009-2010 yılları arasında tekrar artış göstermiştir. 2011 ve 2012 yıllarında kömür ürünleri satışına dair veriye ulaşılamazken, 2013 yılındaki satış miktarları, 2005 yılından bile daha düşüktür. 2013-2019 yılları arasında, 2016 yılı hariç kömür ürünleri satışında düşüşler gerçekleşmiştir. 2005 ve 2019 yılları karşılaştırılacak olursa, kömür ürünleri satışı %50'den fazla düşüş göstermiştir. Linyit ürünlerinde ise 2005-2008 yılları arasında satışlar artmıştır. 2008-2009 yılları arası düşüş yaşanırken, 2009-2011 yılları arasında tekrar satışlarda artış olmuştur. Sonraki yıllarda da volatilité devam etmiştir. Tablodaki başlangıç ve bitiş yılları karşılaştırıldığında (2005 ve 2019), linyit ürünleri satışında artış olmuştur.

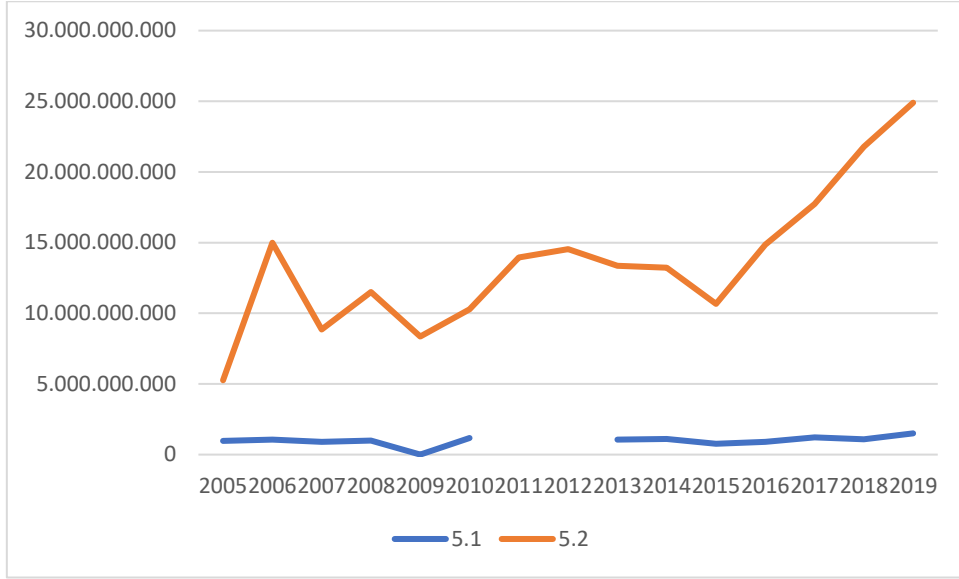
Tablo 7: Kömür ve linyit çıkartılması ürünleri satış değeri (2005 – 2019)*

Ürün Kodu	Ölçü Birim Kodu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Toplam	Türk Lirası	253 007 310 232	311 213 409 485	346 136 429 112	386 958 390 548	348 146 229 772	439 334 621 986	592 846 379 087
05.10.10	Türk Lirası	372 148 670	383 915 814	356 212 636	352 775 706	c	434 151 854	c
05.10.10.30	Türk Lirası	372 148 670	383 915 814	356 212 636	352 775 706	c	434 151 854	c
05.10.10.30.01	Türk Lirası	c	163 320 066	c	c	c	127 693 229	c
05.10.10.30.02	Türk Lirası	115 270 252	c	c	c	1 714 179	c	c
05.10.10.30.03	Türk Lirası	111 307 211	130 608 685	191 596 572	178 906 743	c	c	c
05.10.10.30.04	Türk Lirası	c	c	c	100 445 441	c	181 127 983	c
05.10.10.30.06	Türk Lirası					c	c	c
05.10.10.50	Türk Lirası							c
05.10.10.50.00	Türk Lirası							c
05.20.10	Türk Lirası	1 940 210 760	2 498 426 467	2 978 216 338	3 987 588 626	3 042 191 383	3 530 959 897	4 709 632 809
05.20.10.30	Türk Lirası	1 940 210 760	2 498 426 467	2 978 216 338	3 987 588 626	3 042 191 383	3 530 959 897	4 709 632 809
05.20.10.30.01	Türk Lirası	1 228 772 489	1 943 480 625	2 396 532 990	3 161 749 062	2 166 877 896	2 603 218 942	3 493 418 494
05.20.10.30.02	Türk Lirası	150 802 927	83 563 547	c	262 678 074	c	c	396 818 244
05.20.10.30.03	Türk Lirası	c	c	125 742 989	92 029 545	113 529 927	137 902 703	c
05.20.10.30.04	Türk Lirası	c	c	380 772 200	c	c	469 742 609	641 677 484
05.20.10.30.05	Türk Lirası	c		c	c	c	c	c
05.20.10.30.06	Türk Lirası	c						
5.1 toplam	Türk Lirası	970.874.803	1.061.760.379	904.021.844	984.903.596	1.714.179	1.177.124.920	-
5.2 toplam	Türk Lirası	5.259.996.936	14.990.558.802	8.859.480.855	11.491.633.933	8.364.790.589	10.272.784.048	13.951.179.840

Ürün Kodu	Ölçü Birim Kodu	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toplam	Türk Lirası	655 577 169 425	732 452 829 802	859 650 717 706	956 145 922 030	1 045 967 668 436	1 345 191 171 215	1 780 481 973 505	2 071 893 532 114
05.10.10	Türk Lirası	c	382 602 637	388 492 858	274 289 407	299 380 078	433 552 358	384 343 174	500 581 564
05.10.10.30	Türk Lirası	c	382 602 637	388 492 858	274 289 407	299 380 078	433 552 358	384 343 174	500 581 564
05.10.10.30.01	Türk Lirası	c	c	c	c	92 503 003	c	92 090 247	173 990 601
05.10.10.30.02	Türk Lirası		c	c	c	c	c	c	c
05.10.10.30.03	Türk Lirası	c	119 392 855	82 955 955	46 523 028	47 157 129	100 609 027	c	67 551 667
05.10.10.30.04	Türk Lirası	c	181 145 477	238 211 447	175 756 610	156 187 186	253 431 912	218 402 564	258 870 233
05.10.10.30.06	Türk Lirası	c	c	c	c	c	c		c
05.10.10.50	Türk Lirası	c							
05.10.10.50.00	Türk Lirası	c							
05.20.10	Türk Lirası	4 905 394 788	4 449 792 424	4 671 704 096	3 765 676 479	4 955 353 709	6 001 970 113	7 398 047 490	8 473 661 925
05.20.10.30	Türk Lirası	4 905 394 788	4 449 792 424	4 671 704 096	3 765 676 479	4 955 353 709	6 001 970 113	7 398 047 490	8 473 661 925
05.20.10.30.01	Türk Lirası	3 632 427 277	3 265 249 435	3 356 579 149	2 675 355 962	3 905 330 834	4 589 033 764	3 660 152 846	4 958 619 061
05.20.10.30.02	Türk Lirası	391 790 221	317 353 246	334 931 876	306 921 045	226 575 621	287 410 944	c	405 444 847
05.20.10.30.03	Türk Lirası	c	181 154 033	198 686 350	145 439 365	154 060 897	c	1 048 821 331	1 329 101 843
05.20.10.30.04	Türk Lirası	692 485 787	685 524 912	c	c	664 801 203	847 727 506	2 281 274 215	1 259 615 197
05.20.10.30.05	Türk Lirası	c	c	c	c	4 585 154	c	c	c
05.20.10.30.06	Türk Lirası		c						c
5.1 toplam	Türk Lirası	-	1.065.743.606	1.098.153.118	770.858.452	894.607.474	1.221.145.655	1.079.179.159	1.501.575.629
5.2 toplam	Türk Lirası	14.527.492.861	13.348.866.474	13.233.605.567	10.659.069.330	14.866.061.127	17.728.112.440	21.786.343.372	24.900.104.798

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi Ürün (Prodcorn) İstatistikleri, 2019. *Ürün kodları için bkz. EKLER-Tablo 1.

Şekil 6: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması ürünleri satış değerleri toplamı (2005 – 2019)

Kaynak: TÜİK , Yıllık Sanayi Ürün (Prodcom) İstatistikleri ile yazarların çizimi

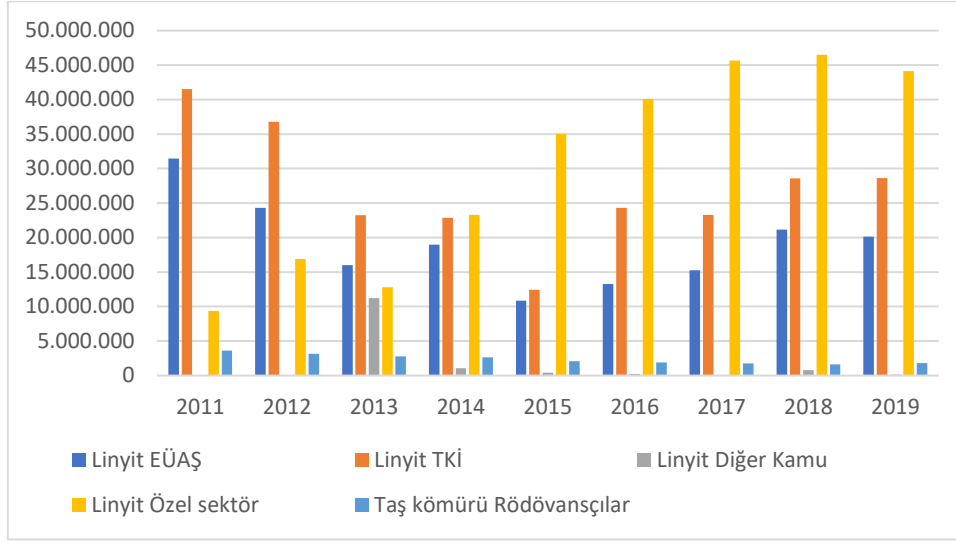
Tablo 8: Yıllara göre kömür ve taş kömüründen enerji hammaddeleri üretimi (Ton)

Maden adı	Kurum	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Linyit	EÜAŞ	31.455.812	24.297.709	16.011.459	18.987.907	10.855.125	13.267.974	15.245.265	21.174.499	20.137.855
	TKİ	41.530.095	36.815.592	23.257.009	22.854.114	12.432.171	24.330.886	23.307.478	28.572.069	28.629.988
	Diğer Kamu*	0	0	11.245.055	1.063.927	399.816	213.501	84.501	778.089	120.722
	Özel sektör	9.389.340	16.900.893	12.810.342	23.301.062	35.043.058	40.083.687	45.666.248	46.493.038	44.104.896
	Toplam	82.375.247	78.014.194	63.323.865	66.207.010	58.730.170	77.896.048	84.303.492	97.017.695	92.993.461
Taş kömürü	Rödövanşıl ar	3.630.793	3.174.716	2.777.468	2.652.931	2.074.049	1.881.664	1.764.028	1.620.682	1.805.118
Kömür genel toplamı		87.371.683	82.333.017	67.002.424	69.456.301	61.929.516	81.717.017	87.866.620	100.831.833	97.371.718

*Belediye, İl Özel İdareleri ve benzerleri 2013 yılı itibari ile "Diğer Kamu" başlığı altına alınmıştır.

Kaynak: MAPEG(Maden ve Petrol İşletmeleri Genel Müdürlüğü), 2020.

Şekil 7: Yıllara göre kömür ve taş kömüründen enerji hammaddeleri üretimi (Ton)

Kaynak: MAPEG verileri ile yazarların kendi çizimi.

Tablo 8 ve Şekil 7 2011-2019 yılları arası taş kömüründen enerji hammaddeleri üretimini ton cinsinden, kamu ve özel sektör ayrımında göstermektedir. Veriler incelendiğinde, linyit üretiminde en yüksek pay 2011, 2012 ve 2013 yıllarında TKİ'ne ait olurken, 2014 yılından itibaren özel sektörün payı hızla artmış ve TKİ'nin üretimini geçmiştir. Taş kömürü tarafında ise tüm üretim rödövanşçılar tarafından sağlanmaktadır.

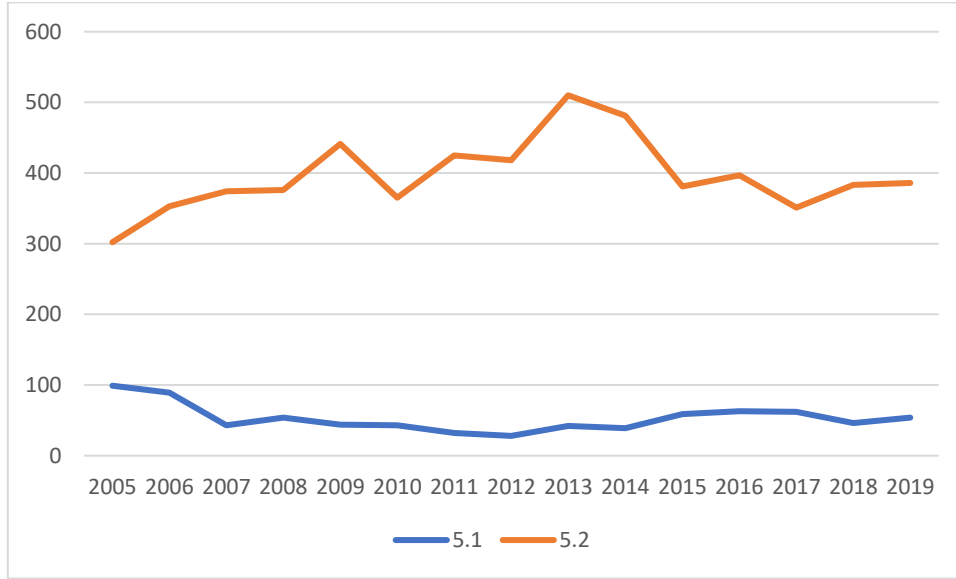
Tablo 9: Kömür ve linyit çıkartılmasına ilişkin sanayi ürünleri girişim sayısı (2005 – 2019)*

Ürün Kodu	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toplam⁴	17 502	19 558	19 098	19 653	19 751	21 831	24 328	27 552	29 623	31 063	31 153	33 309	32 923	30 545	31 315
05.10.10	29	25	12	15	12	12	8	7	10	9	16	17	16	12	14
05.10.10.30	29	25	12	15	12	12	7	6	10	9	16	17	16	12	14
05.10.10.30.01	14	15	5	4	4	7	5	5	6	6	5	7	8	7	7
05.10.10.30.02	13	8	5	6	4	3	1		2	1	1	3	1	1	1
05.10.10.30.03	8	8	5	5	3	4	3	3	5	5	5	6	6	5	6
05.10.10.30.04	6	8	4	9	8	4	4	4	8	8	15	12	13	9	11
05.10.10.30.06					1	1	2	1	1	1	1	1	2		1
05.10.10.50							1	1							
05.10.10.50.00							1	1							
05.20.10	91	106	111	111	128	100	119	119	146	139	112	112	98	105	107
05.20.10.30	91	106	111	111	128	100	119	119	146	139	112	112	98	105	107
05.20.10.30.01	45	63	68	78	92	78	85	81	109	100	81	65	64	70	78
05.20.10.30.02	42	40	45	35	43	39	44	41	46	45	31	45	36	40	34
05.20.10.30.03	17	23	23	26	38	35	41	39	45	44	32	41	35	43	40
05.20.10.30.04	12	15	14	13	10	11	16	18	16	13	12	18	15	17	16
05.20.10.30.05	3		2	2	2	2	1	1	1	1	1	4	5	3	3
05.20.10.30.06	1								1						1

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi Ürün (Prodcorn) İstatistikleri, 2019. *Ürün kodları için bkz. EKLER-Tablo 1.

⁴ "Toplam" satırı Türkiye'deki toplam sanayi ürünleri girişim sayısını göstermektedir.

Şekil 8: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılmasına ilişkin sanayi ürünleri girişim sayıları toplamı (2005-2019)

Kaynak: TÜİK verileri ile yazarların kendi çizimi

Tablo 9 ve Şekil 8 yıllara göre kömür ve linyit çıkartılmasına ilişkin sanayi ürünleri girişim sayılarını göstermektedir. Bu verilere göre, **linyit ürünlerine yönelik girişim sayısı yıllar içerisinde artmışken, kömüre yönelik girişim⁵ sayısında azalma gözlemlenmiştir.**

⁵ TÜİK girişim sayısını şöyle tanımlıyor: “Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri kapsamında olan sektörde faaliyet gösteren ve referans dönemde aktif olan tüm birimlerin sayısıdır.”

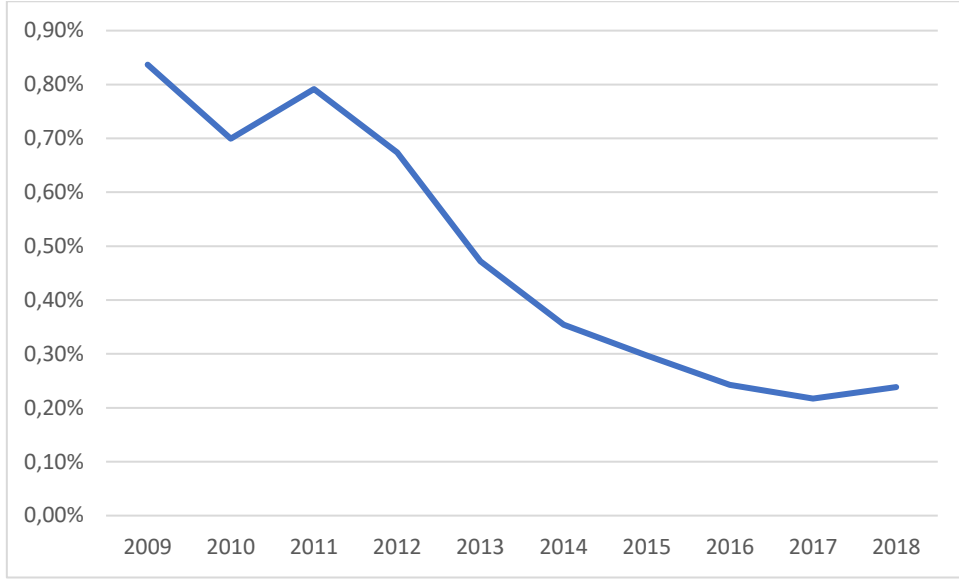
Tablo 10: Ekonomik faaliyetlere göre faktör maliyetiyle katma değer (2009-2018) (TL)*

Bölüm,grup ve sınıf	2009	2010	2011	2012	2013
Genel toplam (Türkiye)	269 766 906 507	305 271 649 624	379 338 787 958	422 963 886 981	509 316 824 371
Madencilik ve taşocaklığı - Toplam	5 437 090 655	7 273 430 033	10 377 769 572	11 333 691 622	12 031 551 345
05	2 257 528 015	2 134 631 710	3 002 893 886	2 849 812 830	2 403 108 736
051	169 667 281	137 878 513	194 142 977	159 345 793	65 271 292
052	2 087 860 734	1 996 753 197	2 808 750 909	2 690 467 037	2 337 837 444
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım	13 096 161 768	17 824 655 007	15 088 131 547	17 776 304 329	22 536 080 455
351	12 359 094 673	17 006 695 885	13 921 948 607	16 445 790 671	21 012 191 771
3511	c	10 981 128 681	8 161 270 846	8 344 310 447	c
3512	c	c	c	c	c
3513	c	c	5 059 905 498	c	4 149 129 666
3514	c	c	c	c	c
352	713 443 898	786 910 991	1 133 776 158	1 283 290 913	1 484 822 820
3521	1 195 406	- 617 511	1 036 750	c	1 212 282
3522	691 244 033	852 444 447	1 145 216 838	1 250 541 430	1 414 057 247
3523	21 004 459	- 64 915 945	- 12 477 430	c	69 553 291
353	23 623 197	31 048 131	32 406 782	47 222 745	39 065 864
3530	23 623 197	31 048 131	32 406 782	47 222 745	39 065 864

Bölüm,grup ve sınıf	2014	2015	2016	2017	2018
Genel toplam (Türkiye)	572 905 845 806	689 387 927 786	806 733 154 852	971 226 711 351	1 219 682 997 439
Madencilik ve taşocakçılığı - Toplam	10 314 126 339	9 644 665 403	10 577 236 296	15 564 009 356	22 236 560 241
05	2 028 866 171	2 049 934 884	1 956 939 392	2 109 321 306	2 907 551 758
051	113 349 257	- 4 810 062	- 18 596 806	- 11 328 830	c
052	1 915 516 914	2 054 744 946	1 975 536 198	2 120 650 136	c
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	18 212 805 767	27 491 006 484	38 153 884 416	39 054 013 321	51 923 362 729
351	16 724 830 573	25 238 386 277	35 279 201 067	35 620 633 161	48 252 915 091
3511	9 324 667 296	16 104 923 950	22 485 307 848	22 079 040 684	31 000 558 931
3512	c	c	c	c	c
3513	3 878 590 647	5 723 609 690	7 552 422 484	c	c
3514	c	c	c	c	c
352	1 440 516 125	2 185 559 645	2 807 634 477	3 363 092 352	3 572 307 873
3521	c	c	3 121 466	3 103 846	c
3522	1 474 167 750	2 178 621 706	2 566 829 750	3 276 501 418	3 527 234 701
3523	c	c	237 683 261	83 487 088	c
353	47 459 069	67 060 562	67 048 872	70 287 808	98 139 765
3530	47 459 069	67 060 562	67 048 872	70 287 808	98 139 765

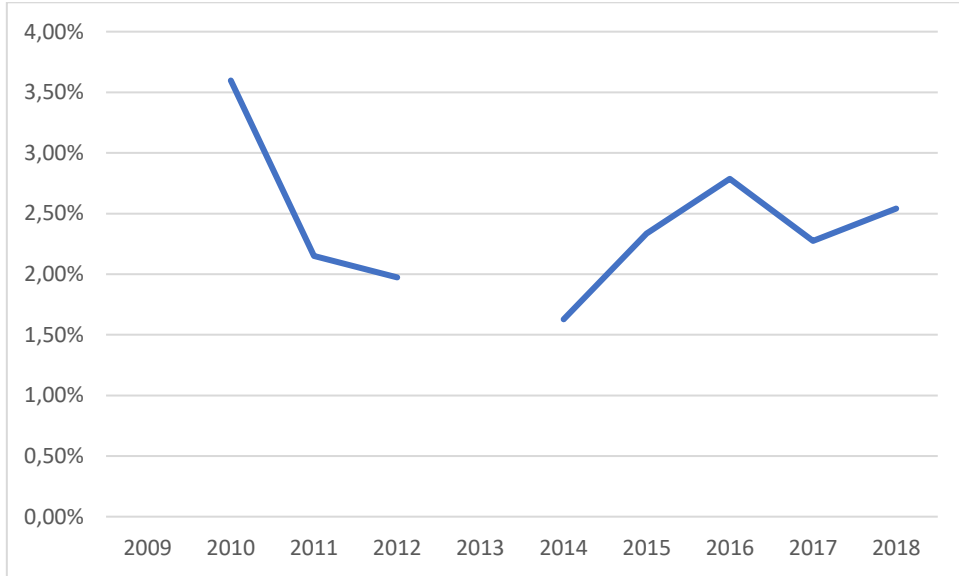
Kaynak: TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri (NACE Rev.2) 2009-2018. *Ürün kodları için bkz. EKLER-Tablo 1. 35 no'lu sektör Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı'dır. **3511 kodlu ürün grubu "Elektrik enerjisi üretimi"ni göstermektedir.** 352 ve alt kırılımları gaz imalatını, 353 ve alt kırılımları buhar ve iklimlendirmeyi içermektedir.

Şekil 9: Yıllara göre toplam katma değer içinde 05 kodlu sektörün katma değer payı

Kaynak: TÜİK verileri ile yazarların kendi çizimi

Şekil 10: Yıllara göre toplam katma değer içinde 3511 kodlu sektörün katma değer payı

Tablo 10, Şekil 9 ve Şekil 10 yıllara göre toplam katma değer⁶ içinde kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunun ve toplam elektrik enerjisi üretiminin katma değerini göstermektedir. İstatistiklere göre, **kömürün katma değeri yıllar içerisinde azalmaktadır. Karşılaştırmak gerekirse, 2018 yılında ülke düzeyinde kömürün katma değeri 2.907.551.758 TL iken, il bazında GSYH büyüklüğü sıralamasında en düşük il olan Bayburt'un GSYH'sı 2.250.321.000**

⁶ Katma değer kavramı TÜİK istatistikleri içerisinde şöyle tanımlanmaktadır: "İşletme sübvansiyonları ve dolaylı vergilerdeki düzeltmelerden sonra, işletme faaliyetlerinden elde edilen gayri safi gelirdir."

TL olarak gerekleŒmiŒtir. İller arasında ikinci en dūŒuk GSYH'a sahip olan il olan Ardahan'ın 2.612.595.000 TL olan GSYH'sı, 2019 yılında kömürün ülke düzeyindeki katma değerinin biraz altında kalmıŒtır. İller arasında en dūŒuk nc GSYH'a sahip olan Tunceli'nin 3.288.984.000 TL olan GSYH'sı, kömürün toplam katma değerinin üstünde kalmıŒtır. Ayrıca, Tablo 10 **elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı faaliyet grubunun katma değerini de yıllara göre özetlemektedir.** Yıllara göre bu faaliyet grubunun katma değerinde artıŒ gözlemlenmektedir.

Tablo 11: Kömür madenciliği girişim sayılarının toplam girişim sayılarına oranı (2009-2018)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam girişim sayısı	2.631.085	2.678.787	2.737.278	2.800.060	2.847.725	2.888.180	2.941.233	2.981.381	3.100.412	3.160.371
Madencilik ve taşocakçılığı girişim sayısı	3.963	4.128	4.336	4.523	4.732	4.856	4.645	4.793	4.911	5.079
Kömür madenciliği girişim sayısı	427	421	401	405	419	402	345	326	298	251
Kömür madenciliği girişim sayısı/toplam girişim sayısı	0,0002	0,0002	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001
Kömür madenciliği girişim sayısı/Madencilik ve taşocakçılığı girişim sayısı	0,1077	0,1020	0,0925	0,0895	0,0885	0,0828	0,0743	0,0680	0,0607	0,0494

Kaynak: TÜİK

Tablo 11 kömür madenciliği girişim sayılarının toplam girişim sayılarına oranını 2009-2018 yılları için göstermektedir. **İstatistiklere göre, kömür madenciliğinin girişim sayısının madencilik ve taş ocakçılığındaki ve toplam girişim sayılarındaki payı yıllar içerisinde azalmaktadır.** Örneğin, 2009 yılında kömür madenciliği girişim sayısının, madencilik ve taşocakçılığı girişimleri içerisindeki payı **yaklaşık %11 iken, 2018 yılına gelindiğinde bu pay yaklaşık %5'e gerilemiştir.** Aynı şekilde, kömür madenciliği girişim sayısının toplam girişim sayısındaki payı **2018 yılına gelindiğinde, 2009 yılının yarısı kadar gerçekleşmiştir.**

Tablo 12: Devletin kömür özelinde AR-GE yatırımları (1983-2018)

Yıllar	22 Kömür (Bin dolarlık GSYH başına)	221 Kömür üretimi, hazırlanması ve lojistiği (Bin dolarlık GSYH başına)	222 Kömür yakma (Bin dolarlık GSYH başına)	223 Kömür dönüşümü (Bin dolarlık GSYH başına)	224 Diğer kömür (Bin dolarlık GSYH başına)
1990	0,561	0	0,561	0	0
1991	2,524	0,28	2,244	0	0
1992	0,701	0,14	0,421	-	-
1993	0,374	0,187	0	0	0,187
1994	0,14	0,047	0	0,047	0,047
1995	0,21	0,07	0	0,023	0,117
1996	0,107	0,107	0	0	0
1997	3,506	0,251	1,919	0	1,336
1998	1,823	0,157	0,892	-	0,769
1999	1,463	1,435	0,027	0	0
2000	0,482	0,304	0,103	0,074	0
2001	0,666	0,665	0	0,001	0
2002	0,251	0,074	0,021	0,079	0,078
2003	0,672	0,601	0,026	0,028	0,016
2004	0,093	0,062	0,007	0,024	0
2005	0,081	0,026	0,053	0,002	0
2006	0,164	0,025	0,008	0,047	0,084
2007	0,198	0,086	-	0,08	0,031
2008	0,541	0,479	0,001	0,062	0
2009	1,161	1,104	0	0,057	0
2010	-	-	-	-	-
2011	-	-	-	-	-
2012	-	-	-	-	-
2013	-	-	-	-	-

2014	2,26	-	-	-	-
2015	3,108	-	-	-	-
2016	1,142	0,104	0,023	0,707	-
2017	2,169	0,023	0,01	1,862	-
2018	2,227	-	0,201	1,705	-

Kaynak: IEA

Devletin kömür özelindeki AR-GE⁷ yatırımları (kömür üretimi, hazırlanması ve lojistiği, kömür yakma, kömür dönüşümü ve kömüre yönelik diğer yatırımlar) **2017 yılı itibariyle Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) verilerine göre 9,3 milyon dolara ulaşmıştır** (Tablo 13-14).

⁷ IEA, Türkiye için raporladığı AR-GE verilerini şöyle tanımlamaktadır: “2014-2018 verileri, Akademik AR-GE Finansman Direktörlüğü (ARDEB), Kamu Araştırma Hibe Komitesi (KAMAG) bünyesindeki Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Teknoloji ve İnovasyon Hibe Programları Direktörlüğü finansman programlarını içermektedir. (TEYDEB) ve diğer kamu kaynaklarından finanse edilen TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM) Enerji Enstitüsü, Kimya Enstitüsü ve Malzeme Enstitüsünün araştırma faaliyetleri. Bütçe, ilgili tüm aktörler ve kamu araştırma enstitüleri dahil olmak üzere akademik ve özel sektör araştırmacılarına, girişimcilere ve / veya araştırma konsorsiyumlarına sağlanan kamu AR-GE fonlarını içerir.”

Tablo 13: Kaynaklara göre devlet AR-GE yatırımları (1983-2000) (Milyon dolar (cari))

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
21 Petrol ve gaz	0	0	0	-	0	0,001	0,001	-	0	0,002	0,001	0,002	0,128	0,16	0,603	0,204	0,047	0,058
22 Kömür	0	0	0	-	0,001	0,001	0,002	0,002	0,009	0,005	0,004	0,003	0,009	0,008	0,475	0,429	0,532	0,261
31 Güneş enerjisi	0	0	0	0	0	0,001	0,001	-	0	0,003	0,001	0,006	0,002	0,006	0,217	0,057	0,066	0,043
32 Rüzgar enerjisi	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0,001	0,001	0,002	0,001	0,002	0,002	0,015	0,05	0,051
33 Okyanus enerjisi	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
34 Biyoyakıtlar (sıvılar, katılar ve biyogazlar dahil)	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	0,005	0,002	0,108	0,314
35 Jeotermal enerji	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0,003	0,002	0	0	0,002	0,075	0,351	0,223	0,34
36 Hidroelektrik	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0,002	0	0,001	0	0	0	0	0	0
37 Diğer yenilenebilir enerji kaynakları	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grup 4: Nükleer	0	0	0	0	0	0,001	0,001	0,001	0	0,007	0,015	0,023	0,03	0,064	0,178	0,218	0,066	0,093

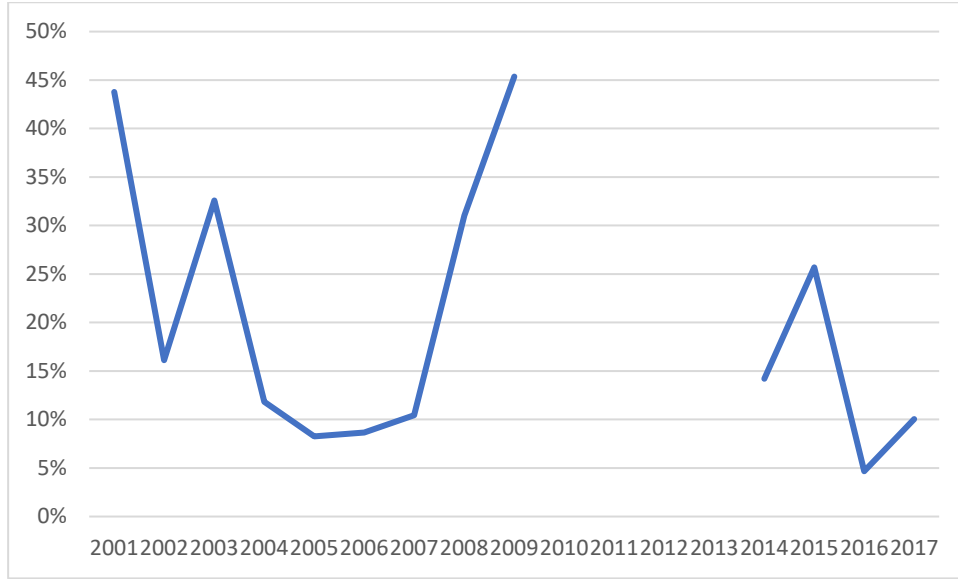
Kaynak: IEA

Tablo 14: Kaynaklara göre devlet AR-GE yatırımları (2001-2017) (Milyon dolar (cari))

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
21 Petrol ve gaz	0,082	0,165	0,545	0,072	0,154	0,295	1,633	0,494	0,136	-	-	-	-	14,3	6,19	2,643	1,932
22 Kömür	0,553	0,287	0,946	0,097	0,136	0,229	0,358	1,154	2,605	-	-	-	-	7,47	11,08	4,403	9,279
31 Güneş enerjisi	0,064	0,487	0,223	0,116	0,565	0,168	0,68	0,264	0,808	-	-	-	-	24,46	15,72	6,182	10,041
32 Rüzgar enerjisi	0,081	0,04	0,089	0,012	0,01	0,25	0	0,065	0,04	-	-	-	-	2,52	2,24	0,31	1,281
33 Okyanus enerjisi	0	0	0	0	0	0,051	0	0	0	-	-	-	-	-	-	0,13	0,076
34 Biyoyakıtlar (sıvılar, katılar ve biyogazlar dahil)	0,06	0,103	0,204	0,374	0,572	0,55	0,502	1,366	1,799	-	-	-	-	3,44	2,39	2,602	5,092
35 Jeotermal enerji	0,251	0,662	0,42	0,15	0	0,167	0,135	0,285	0,305	-	-	-	-	-	0,02	0,435	0,432
36 Hidroelektrik	0	0	0,035	0	0,206	0,095	0,015	0	0,05	-	-	-	-	-	4,16	77,062	63,585
37 Diğer yenilenebilir enerji kaynakları	0	0	0	0	0	0	0,104	0	0	-	-	-	-	0,41	0,25	0,085	0,109
Grup 4: Nükleer	0,172	0,036	0,441	0	0	0,841	0	0,092	0	-	-	-	-	0	1,06	0,415	0,478

Kaynak: IEA

Şekil 11: Yıllara göre toplam devlet enerji AR-GE'si içerisinde kömürün payı

Kaynak: IEA verileri ile yazarların kendi çizimi

3. Çalışan sayılarında ve çalışan profilindeki değişim

Bu bölüm, kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda çalışan işçilerin profilindeki değişimleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda TKİ, TTK ve EÜAŞ kurumlarında çalışanların sayısı eğitim, hizmet yılı, yaş ve cinsiyete göre incelenmiştir. **Yıllara göre kömür madenciliğinde çalışan sayıları azalırken, çalışan işçilerin eğitim seviyeleri yıllara göre artış göstermektedir.**

Tablo 15: Ekonomik faaliyetlere göre çalışanlar sayısı (2009-2018)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Genel toplam	10.106.588	10.929.200	12.078.434	13.141.443	13.889.265	14.615.295	15.222.587	15.401.642	16.013.635	16.156.378
Madencilik ve taş ocakçılığı toplam	113.922	123.639	133.000	139.128	141.057	138.222	131.456	125.879	132.532	135.263
05	53.612	53.619	53.446	52.203	50.087	45.904	41.019	-	37.831	35.019
051	16.457	16.629	16.279	16.274	14.841	14.260	13.302	-	11.328	10.386
052	37.155	36.990	37.167	35.929	35.246	31.644	27.717	27.065	26.503	24.633

Kaynak: TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri (NACE Rev.2) 2009-2018

Tablo 16: Ekonomik faaliyet ve büyüklük gruplarına göre çalışanlar sayısı, 2009-2018

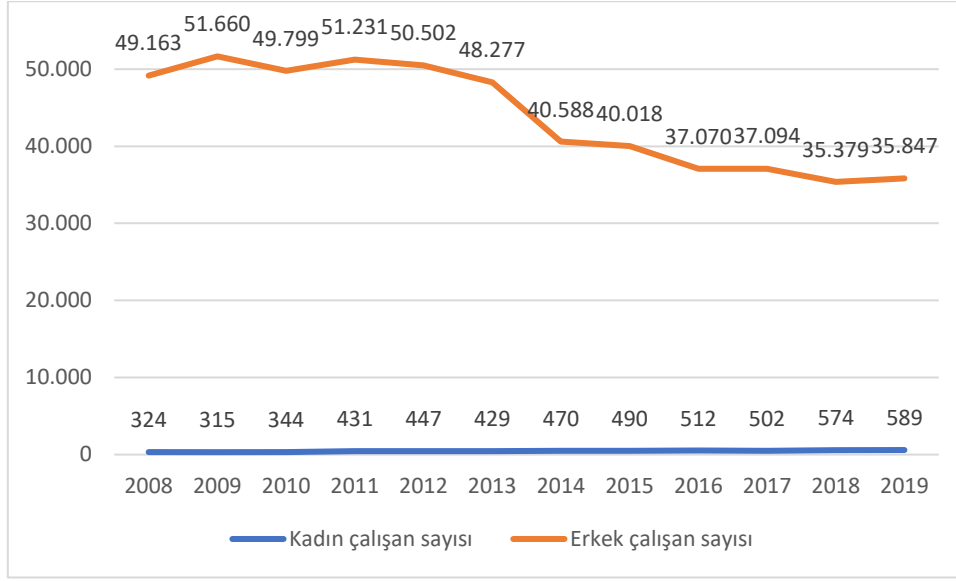
Bölüm, büyüklük grupları	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Madencilik ve taş ocakçılığı Toplam	113 922	123 639	133 000	139 128	141 057	138 222	131 456	125 879	132 532	135 263
1-9	7 792	7 980	8 048	8 202	8 700	9 028	8 521	8 973	9 054	9 681

10-49	21 682	23 298	25 599	28 327	28 686	27 543	27 049	25 860	26 358	63 358
50-249	23 058	c	30 550	33 828	37 615	35 050	35 180	33 510	36 445	26 477
250+	61 390	c	68 803	68 771	66 056	66 601	60 706	57 536	60 675	35 747
05- Toplam-Total	53 612	53 619	53 446	52 203	50 087	45 904	41 019	c	37 831	35 019
1-9	545	544	c	466	583	559	445	c	394	356
10-49	3 260	3 001	3 030	3 126	2 789	2 306	c	c	1 420	28 307
50-249	7 439	7 844	c	c	10 005	8 477	7 345	6 101	5 663	1 237
250+	42 368	42 230	41 967	c	36 710	34 562	c	c	30 354	5 119

Kaynak: TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri (NACE Rev.2) 2009-2018.

Tablo 16 madencilik ve taş ocakçılığı ve kömür ve linyit çıkartılması faaliyet gruplarının büyüklüğe göre çalışan sayılarını göstermektedir. Büyüklük çalışan sayısını ifade etmektedir. Örneğin, madencilik ve taş ocakçılığı faaliyet grubunda, 1-9 kişi çalışan iş yerlerinde çalışan sayıları, 2009 yılından 2014 yılına kadar artış göstermiştir. 2014-2015 yılları arasında düşüş yaşanmış ancak 2016 yılından itibaren tekrar artış olmuştur. Kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda 1-9 kişi çalışan iş yerlerinde çalışan sayıları 2009-2012 yılları arasında azalış göstermiştir. 2012 yılında bu büyüklükte iş yerlerinde çalışan sayısı 455 iken 2013 yılında bu sayı 583 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılından itibaren ise küçük işletmelerde çalışan sayıları azalış göstermiştir. İş yeri büyüklüğüne göre 10-49 kişilik iş yerlerinde çalışan sayıları 2009-2017 yılları arasında ciddi düşüş göstermiş olsa da, 2018 yılına gelindiğinde çalışan sayısı 28.307 olarak gerçekleşmiştir. Kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda 50-249 kişilik iş yerlerinde çalışan sayıları, 2009-2013 yılları arasında artış göstermiştir. 2014 yılından itibaren ise ciddi bir düşüşe geçmiştir. Bünyesinde 250 ve daha fazla işçi barındıran iş yerlerinde çalışan sayısı 2009 yılında 42.368 iken, ilerleyen yıllarda bu sayı sürekli düşüş göstermiş ve 2017 yılına gelindiğinde 30.354 kişi çalışmıştır. 2017-2018 yılları arasında da çok ciddi bir düşüş göstererek 5.119 çalışana gerilemiştir. **Bu da kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunun istihdam yaratabilme kapasitesinin yıllar içerisinde düştüğünü göstermektedir.**

Şekil 12: Kömür ve linyit çıkartılmasında cinsiyete göre çalışan sayıları (2008-2019)

Kaynak: SGK verileri ile yazarların çizimi

Şekil 12 kömür ve linyit çıkarılması faaliyet grubunda cinsiyete göre çalışan sayılarını 2008-2019 yılları için göstermektedir. **Yıllar içerisinde faaliyet grubunda çalışan erkek işçi sayısında azalma yaşanırken, kadın işçi sayısında artış gözlemlenmektedir.**

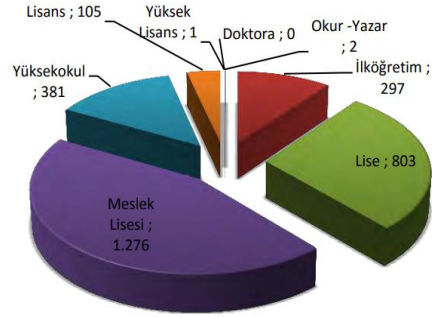
Tablo 17: TKİ işçilerinin eğitim durumuna göre dağılımı, kişi

Yıllar	2015	2016	2017	2018	2019
Okur-yazar	4	3	4	3	2
İlköğretim	836	545	454	387	297
Lise	1.158	1.937	818	824	803
Meslek lisesi	1.112	252	1.447	1.364	1.276
Yüksek okul	345	362	380	379	381
Lisans	60	98	88	104	105
Yüksek lisans	0	0	0	1	1
Doktora	0	0	0	0	0
Toplam	3.515	3.197	3.191	3.062	2.865

Kaynak: TKİ Faaliyet Raporları, 2015-2019.

Tablo 17, TKİ işçilerinin 2015-2019 yılları arası eğitim durumlarına göre dağılımını göstermektedir. **Yıllara göre meslek lisesi, yüksek okul, lisans mezunu işçi sayılarında artış gözlemlenirken, okur-yazar ve ilköğretim mezunu işçi sayısı azalmıştır.**

Şekil 13: 2019 yılı TKİ işçilerinin öğrenim durumuna göre dağılımı, kişi

Kaynak: TKİ Faaliyet Raporu, 2019

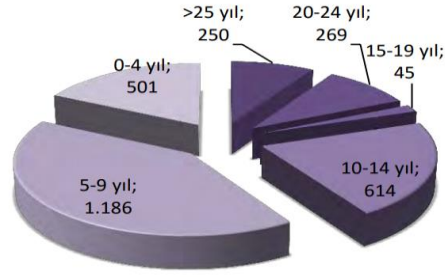
Şekil 13, 2019 yılı TKİ işçilerinin öğrenim durumuna göre dağılımını göstermektedir. Bu bilgiler ışığında, **TKİ işçileri arasında en çok meslek lisesi mezunu bulunmaktadır.**

Tablo 18: TKİ işçilerinin hizmet yılına göre dağılımı, kişi

Yıllar	2017	2018	2019
0-4 yıl	1.135	1.083	501
5-9 yıl	780	801	1.186
10-14 yıl	394	422	614
15-19 yıl	213	142	45
20-24 yıl	149	200	269
>25 yıl	520	414	250

Kaynak: TKİ Faaliyet Raporları, 2017-2019.

Şekil 14: 2019 yılı TKİ işçilerinin hizmet yılına göre dağılımı, kişi

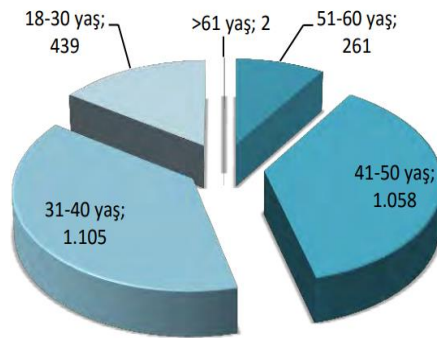
Kaynak: TKİ Faaliyet Raporu, 2019

Tablo 19: TKİ işçilerinin yaşa göre dağılımı, kişi

Yıllar	2017	2018	2019
18-30 yaş	626	533	439
31-40 yaş	1.130	1.114	1.105
41-50 yaş	998	1.027	1.058
51-60 yaş	416	366	261
>61 yaş	21	22	2

Kaynak: TKİ Faaliyet Raporları, 2017-2019.

Şekil 15: 2019 yılı TKİ işçilerinin yaşa göre dağılımı, kişi

Kaynak: TKİ Faaliyet Raporu, 2019

Şekil 16: 2019 yılı TTK müesseseler bazında işçi ve memur dağılımları, kişi

Kaynak: TTK Faaliyet Raporu, 2019 , sayfa 61.

Şekil 16, 2019 yılında TTK müesseselerinde işçi ve memur sayılarının dağılımlarını göstermektedir.

Tablo 20: EÜAŞ işçilerinin yaşa ve cinsiyete göre dağılımı, kişi

Yaş aralığı	Cinsiyet	2018	2019
18-25	Kadın	1	0
	Erkek	57	48
26-30	Kadın	8	7
	Erkek	187	169
31-35	Kadın	8	6
	Erkek	359	308
36-40	Kadın	15	13
	Erkek	695	615
41-45	Kadın	23	25
	Erkek	939	937
46-50	Kadın	14	15
	Erkek	684	742
51-55	Kadın	3	4
	Erkek	298	240
>56	Kadın	2	2
	Erkek	223	87
Toplam		3.516	3.218

Kaynak: EÜAŞ Yıllık Raporlar, 2018-2019.

Tablo 21: 2019 yılı EÜAŞ hizmet sınıflarına göre personel dağılımı, kişi

Hizmet sınıfı	Memur	Sözleşmeli	İşçi	Toplam
Mühendislik	163	810	-	973
Lisansiyer	7	18	-	25
Diğer Teknik	5	211	-	216
Doktor	-	2	-	2
Sağlık	-	41	-	41
Genel İdari	134	1.144	-	1.278
Avukatlık	8	22	-	30
Yardımcı Hizmetler	-	8	-	8
Koruma Güv. Gör.	-	276	-	276
İşçi	-	-	3.218	3.218
Toplam	317	2.532	3.218	6.067

Kaynak: EÜAŞ Yıllık Raporu, 2019, sayfa 16.

Tablo 22: EÜAŞ işçilerinin eğitim durumuna göre dağılımları, kişi

Eğitim seviyesi	Cinsiyet	2018	2019
İlköğretim	Kadın	2	2
	Erkek	212	110
Lise	Kadın	51	49
	Erkek	2.918	2.711
Ön lisans	Kadın	11	11
	Erkek	252	266
Lisans	Kadın	10	10
	Erkek	60	59
Lisansüstü	Kadın	0	0
	Erkek	0	0
Toplam		3.516	3.218

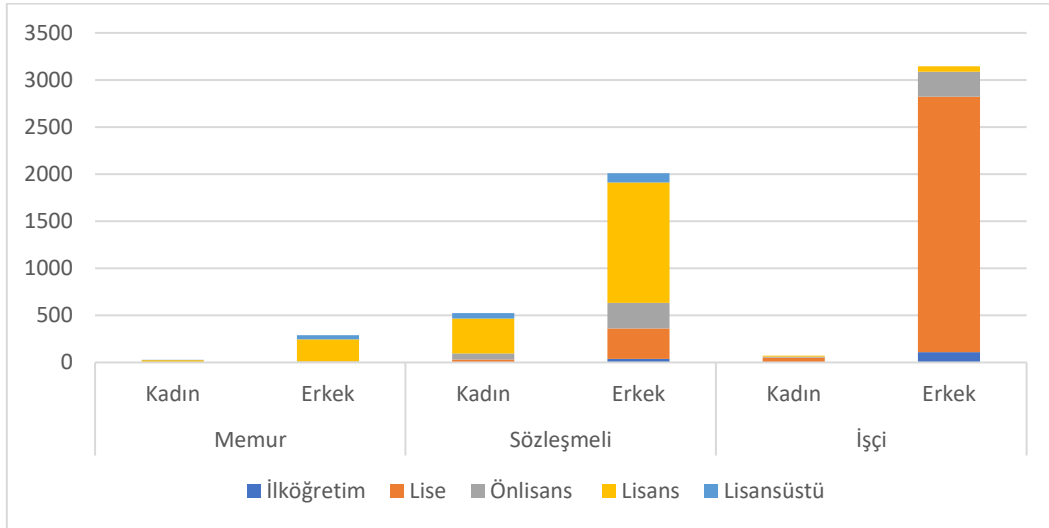
Kaynak: EÜAŞ Yıllık Raporları, 2018-2019.

Tablo 23: 2019 yılı EÜAŞ eğitim durumuna göre personel dağılımı

	Memur		Sözleşmeli		İşçi		Toplam
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
İlköğretim	0	0	0	38	2	110	150
Lise	0	1	30	323	49	2.711	3114
Önlisans	0	11	67	271	11	266	626
Lisans	25	233	368	1.280	10	59	1975
Lisansüstü	4	43	58	97			202
Toplam	29	288	523	2009	72	3146	6067

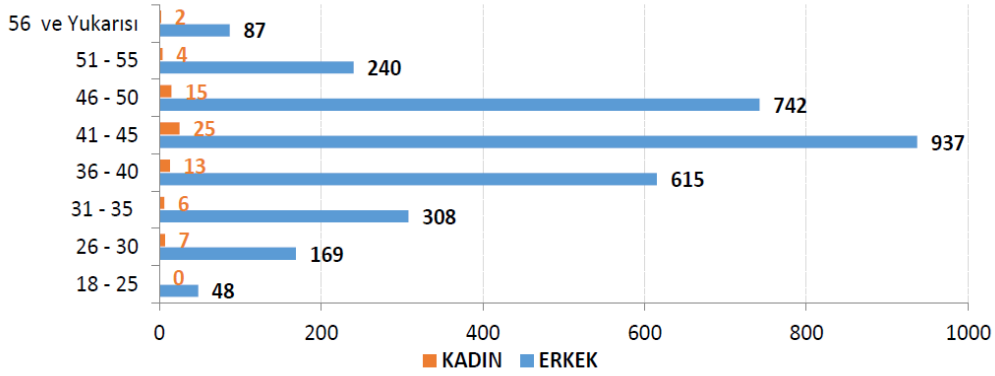
Kaynak: EÜAŞ Yıllık Rapor, 2019, sayfa 17.

Şekil 17: 2019 yılı EÜAŞ eğitim durumuna göre personel dağılımı

Kaynak: EÜAŞ verileri ile yazarların kendi çizimi.

Şekil 18: 2019 yılı EÜAŞ yaş gruplarına göre işçi dağılımı

Kaynak: EÜAŞ Yıllık Rapor, 2019, sayfa 17.

Tablo 20, 21, 22 ve 23, EÜAŞ işçilerinin yaşa, cinsiyete, hizmet sınıfına, kadrosuna, eğitim durumuna göre dağılımlarını göstermektedir.

4. Maden işçisi hakları ve iş güvenliği koşullarındaki değişim

Bu bölüm, kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubuna yönelik iş yeri, cinsiyete göre çalışan sayıları ve ortalama günlük kazancı TL cinsinden incelemektedir. Ayrıca, madencilik ve enerji işkollarının yıllara göre sendikalaşma oranları da paylaşılmaktadır. Sendikalaşma oranları her iki işkolu için de yıllar içerisinde düşüş göstermektedir. SGK verilerinin derlenmesinden hareketle, kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda çalışanların yıllara göre geçici iş göremezlik süreleri, meslek hastalığına tutulma sayıları, iş kazaları ve ölümler incelenmektedir. İş kazası ve ölüm istatistiklerinde tutarsızlık gözlemlemek mümkündür. Son 25 yıl içerisinde 10 veya daha fazla ölüm ile sonuçlanan maden kazalarının listesi de sunulmakta olup, kazalarının bir tanesi hariç özel sektör yönetimindeki maden ocaklarında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda 2004-2012 yılları arası kömür madenciliğinde alt işverenlik de incelenmiştir. Alt işverenlik kapsamında istihdam edilen kömür madeni çalışan sayıları dikkat çekmektedir.

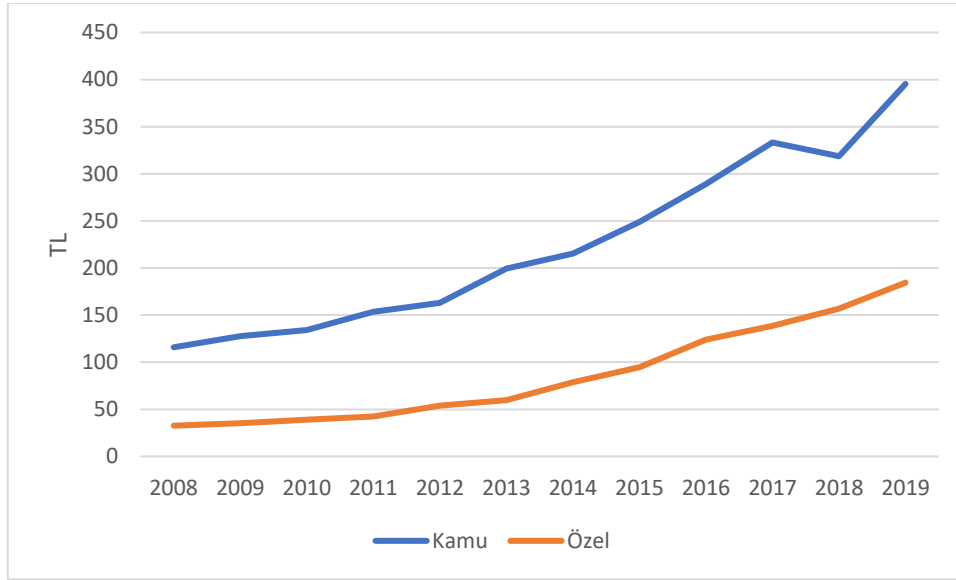
Tablo 24: Türkiye’de kömür ve linyit çıkartılmasına yönelik iş yeri, cinsiyete göre çalışan sayıları ve ortalama günlük kazanç (TL) (2008-2019)

	İş yeri sayısı					Zorunlu sigortalı sayısı							Ortalama günlük kazanç (TL)						
	Daimi (I)	Geçici (II)	Kamu (I)	Özel (II)	Toplam (I+II)	Daimi (I)	Geçici (II)	Kamu (I)	Özel (II)	Erkek (I)	Kadın (II)	Toplam (I+II)	Daimi (I)	Geçici (II)	Kamu (I)	Özel (II)	Erkek (I)	Kadın (II)	Toplam (I+II)
2008	421	84	22	483	505	36.640	12.847	15.051	34.436	49.163	324	49.487	63,00	49,32	115,86	32,65	59,85	36,37	59,68
2009	577	98	49	626	675	38.073	13.902	14.634	37.341	51.660	315	51.975	69,42	50,15	127,60	35,21	64,46	40,75	64,31
2010	603	94	48	649	697	35.944	14.199	13.757	36.386	49.799	344	50.143	74,00	49,00	134,00	39,00	68,00	43,00	67,00
2011	655	85	49	691	740	38.930	12.732	13.401	38.261	51.231	431	51.662	80,97	58,24	153,43	42,36	75,71	43,38	75,43
2012	673	83	51	705	756	37.794	13.155	12.750	38.199	50.502	447	50.949	105,02	84,56	163,16	53,80	100,77	56,69	100,43
2013	671	69	46	694	740	40.363	8.343	11.826	36.880	48.277	429	48.706	99,17	86,08	199,42	59,61	97,28	68,33	97,00
2014	656	61	38	679	717	36.426	4.632	11.935	29.123	40.588	470	41.058	122,26	121,71	215,20	78,60	122,59	87,44	122,20
2015	598	58	29	627	656	35.545	4.963	11.466	29.042	40.018	490	40.508	142,74	126,59	248,87	94,83	141,30	96,98	140,79
2016	565	49	29	585	614	32.447	5.135	10.252	27.330	37.070	512	37.582	173,79	148,33	289,20	124,07	171,14	106,47	170,29
2017	391	45	13	423	436	31.451	6.145	10.420	27.176	37.094	502	37.596	200,50	163,31	333,37	138,48	195,47	122,45	194,54
2018	403	41	13	431	444	30.415	5.538	9.745	26.208	35.379	574	35.953	208,69	170,05	318,55	157,06	203,70	132,30	202,62
2019	408	35	11	432	443	32.736	3.700	9.516	26.920	35.847	589	36.436	245,63	193,84	395,36	184,44	241,49	162,59	240,25

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları 2008-2019.

2018 yılı itibariyle Türkiye’de 426 adet linyit, taşkömürü ve asfaltit işletme ruhsatı bulunmaktadır. 426 adet işletme ruhsatının 39 adedi kamu elinde bulunurken, 387 adedi özel sektörün işletimindedir. İlgili 426 adet işletme ruhsatından 164 adedi faaliyetine devam ederken, geri kalanlar kalıcı ya da geçici olarak durdurulmuştur. İlgili ruhsatların 50 adedi Edirne’de, 45 adedi Tekirdağ’da, 32 adedi İstanbul’da, 33 adedi Kütahya’da, 23 adedi Manisa’da, 18 adedi Denizli’de ve 20 adedi Şırnak ilinde bulunmaktadır. Ek olarak, Balıkesir’de 17, Muğla’da 14, Çanakkale’de 12, Çankırı’da 12 ve Çorum’da 13 kömürlü saha ruhsatı bulunmaktadır (TKİ, 2019).

Şekil 19: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda ortalama günlük kazancın değişimi

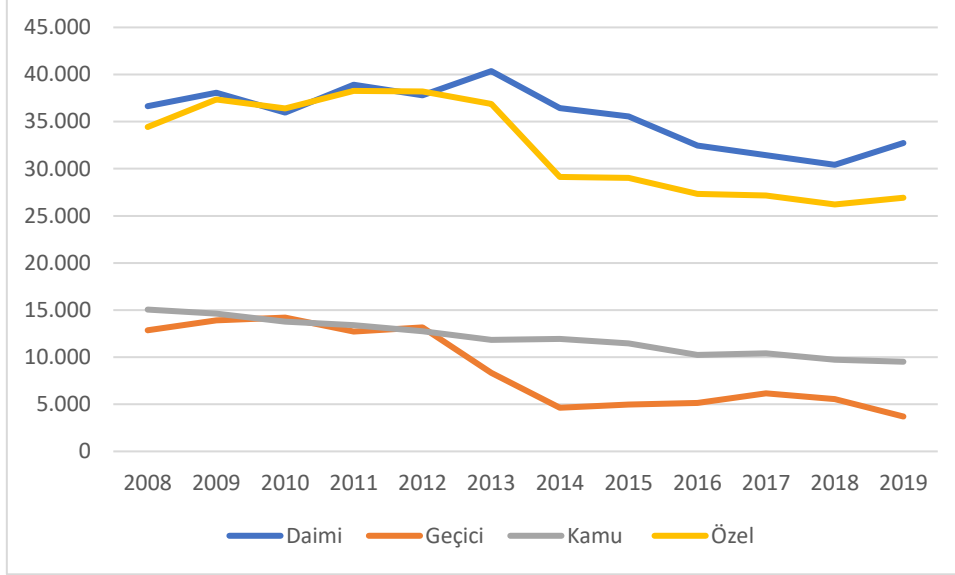

Kaynak: SGK verileri ile yazarların kendi çizimi.

Tablo 24 yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda yer alan iş yeri sayısı, zorunlu sigortalı sayısı ve ortalama günlük kazancı daimi, geçici, kamu, özel ve cinsiyet kırılımlarına göre göstermektedir. Yıllara göre daimi iş yerleri sayısı 2008-2013 yılları artış göstermiş ve 2014 yılından itibaren düşüşe geçmiştir. **2017 yılı daimi iş yeri sayısının en düşük olduğu yıldır. İş yeri sayıları kamu ve özel ayırımında incelendiğinde, kamuya ait iş yeri sayısının 2012 yılından sonra hızla düştüğü gözlemlenebilir. 2019 yılına gelindiğinde kamuya ait iş yeri sayısı 11 iken, özelde bu sayı 432 olarak gerçekleşmiştir.** Zorunlu sigortalı sayılarının değişiminin iş yeri sayıları değişimi ile paralel ilerlediğini söylemek mümkündür. Yıllar içerisinde daimi ve geçici iş yerlerinde çalışan zorunlu sigortalı sayısında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Aynı şekilde, kamunun ve özel sektörün de istihdam ettiği çalışan sayıları düşüş eğilimindedir. Zorunlu sigortalı sayıları cinsiyete göre incelendiğinde, yıllara göre erkek çalışan sayısında düşüş yaşanırken, kadın çalışan sayısı artış göstermiştir. Son olarak, **2008-2019 yılları arası toplam zorunlu sigortalı sayısında yaklaşık %26 düşüş yaşanmıştır. Ortalama günlük**

kazançlar incelendiğinde ise kamu ve özel sektörün arasındaki fark her yıl özel sektörün aleyhinde ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde, kazancın cinsiyete göre farklılık gösterdiği de aşikardır. Her yıl, erkek çalışanlar kadın çalışanlardan fazla günlük gelir elde etmişlerdir.

Şekil 20: Kömür ve linyit çıkartılmasında zorunlu sigortalı olarak istihdam edilenlerin daimi, geçici, kamu ve özel sektörde oluşuna göre sayıları (2008-2019)

Kaynak: SGK verileri ile yazarların çizimi

Şekil 20 kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda zorunlu sigortalı olarak istihdam edilenlerin 2008-2019 yılları için daimi, geçici, kamu ve özel sektör istatistiklerini göstermektedir. 2012 yılına kadar daimi ve geçici çalışan sayıları birbirine yakın eğilimler sergilerken, 2012 yılından sonra aradaki fark geçici çalışan sayısındaki ciddi düşüşten ötürü açılmıştır. 2012-2013 yılları arası daimi çalışan sayısı artsa da, 2018 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiştir. 2018-2019 yılları arası ise bir miktar artış göstermiştir. Kamu sektörü çalışanları tüm yıllar için özel sektör çalışan sayılarının altında kalmıştır. Kamuda çalışanların sayısı yıllar içerisinde azalmaktadır. Aynı şekilde, özel sektör çalışan sayıları da 2013 yılından itibaren ciddi bir düşüş sergilemiştir.

Tablo 25: Yıllara göre madencilik işkolunda sendikalaşma oranları (2003-2020)

	Toplam üye sayısı	Toplam işçi sayısı	Sendikalaşma oranı
2003	81.164	121.124	67,01%
2004	82.045	123.975	66,18%
2005	83.482	125.104	66,73%

2006	85.781	129.174	66,41%
2007	88.879	134.689	65,99%
2008	90.087	137.726	65,41%
2009	95.108	137.861	68,99%
2010	-	-	-
2011	-	-	-
2012	-	-	-
2013	36.555	199.699	18,31%
2014	38.996	198.443	19,65%
2015	37.703	196.521	19,19%
2016	34.813	190.946	18,23%
2017	35.084	199.882	17,55%
2018	35.480	206.273	17,20%
2019	37.100	194.360	19,09%
2020	37.977	192.793	19,70%

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayıları Hakkında Tebliğler, 2003-2020.

Tablo 25 madencilik iş kolunda çalışan işçilerin 2003-2020 yılları arası sendikalara üyelik oranlarını göstermektedir. **2003-2009 yılları arasında çalışanların ortalama %67'si sendikalara üye iken 2013-2020 yılları arasında işçi sayıları artarken, toplam üye sayıları düştüğünden sendikalılık ortalaması %19'a gerilemiştir.** 2010-2012 yıllarında ise sendikalılık istatistikleri yayımlanmamıştır.

Tablo 26: Yıllara göre enerji işkolunda sendikalaşma oranları (2003-2020)

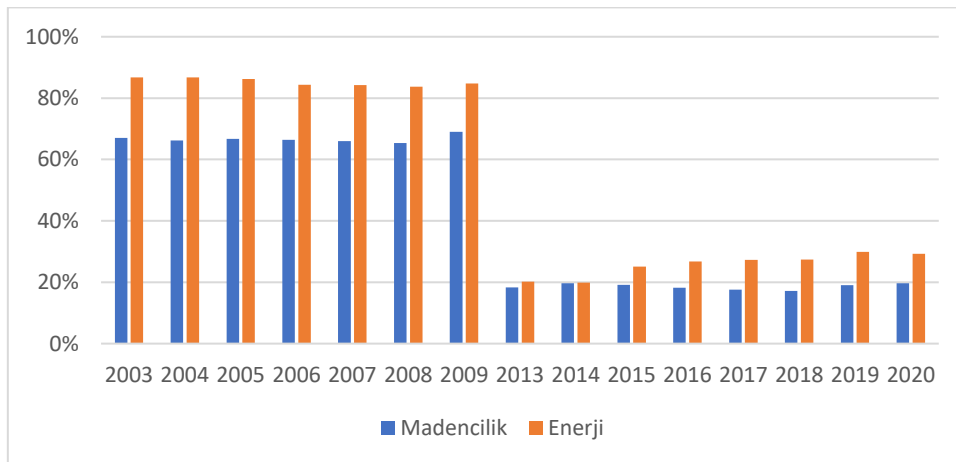
	Toplam üye sayısı	Toplam işçi sayısı	Sendikalaşma oranı
2003	115.589	133.294	86,72%
2004	117.864	135.878	86,74%
2005	121.001	140.279	86,26%
2006	122.460	145.127	84,38%

2007	125.999	149.462	84,30%
2008	128.146	153.124	83,69%
2009	129.790	153.029	84,81%
2010	-	-	-
2011	-	-	-
2012	-	-	-
2013	46.016	227.950	20,19%
2014	54.433	273.908	19,87%
2015	63.679	253.340	25,14%
2016	64.676	241.116	26,82%
2017	65.975	241.872	27,28%
2018	68.047	248.051	27,43%
2019	70.797	237.095	29,86%
2020	71.241	243.295	29,28%

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayıları Hakkında Tebliğler, 2003-2020.

Tablo 26 enerji işkolunda çalışan işçilerin 2003-2020 yılları arası sendikalara üyelik oranlarını göstermektedir. **2003-2009 yılları sendikalaşma oranı ortalama %85 iken, 2013-2020 yılları arası toplam işçi sayısı artmış olmasına rağmen sendikalaşma oranı ortalama %26 olarak gerçekleşmiştir.** Madencilik işkolunda olduğu gibi, son yıllarda sendikalaşma oranlarında ciddi düşüş yaşanmıştır.

Şekil 21: Madencilik ve enerji işkollarında sendikalaşma oranları (2003-2020)

Kaynak: ÇSGB verileri ile yazarların kendi çizimi

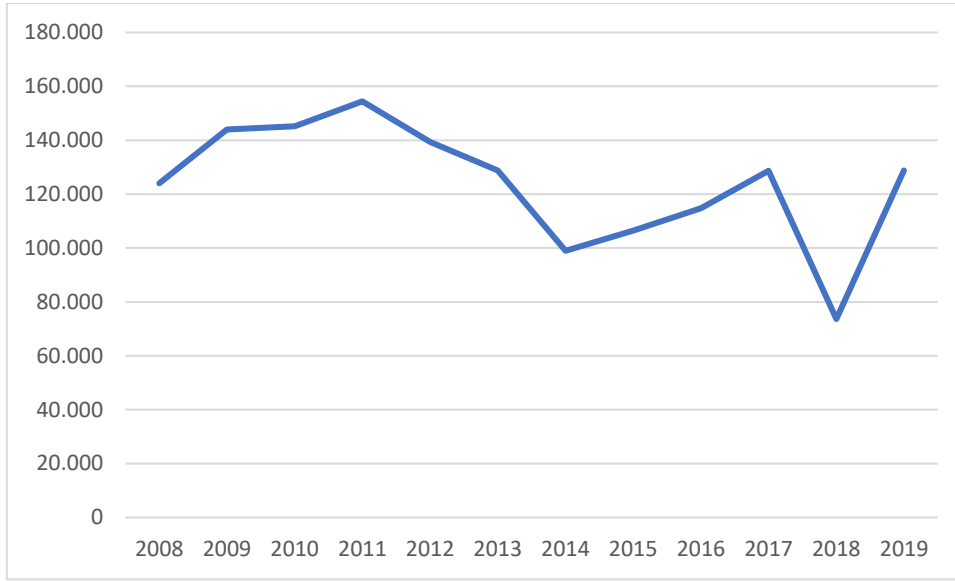
Şekil 21, 2003-2020 periyodu için madencilik ve enerji işkollarında çalışan işçilerin sendikalaşma oranlarını göstermektedir. 2014 yılı hariç, enerji işkolunda sendikalaşma oranı, madencilik işkolunda sendikalaşma oranından fazla gerçekleşmiştir. **Yukarıda da bahsedildiği gibi, sendikalaşma oranları her iki işkolunda da 2013 yılı itibariyle sendikalaşma oranlarında ciddi düşüşler yaşanmıştır.**

Tablo 27: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda iş kazalarına bağlı geçici iş göremezlik süreleri (2008-2019)

Yıllar	Geçici İş Göremezlik Süresi (Ayakta)			Hastanede Geçen Günler (Yatarak)			Geçici İş Göremezlik Süresi (Ayakta+ Yatarak)		Toplam Geçici İş Göremezlik Süresi (Ayakta+ Yatarak)
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2008	120.681	107	120.788	3.218	0	3.218	123.899	107	124.006
2009	140.732	109	140.841	3.122	0	3.122	143.854	109	143.963
2010	141.665	123	141.788	3.356	0	3.356	145.021	123	145.144
2011	151.503	66	151.569	2.872	0	2.872	154.375	66	154.441
2012	136.869	0	136.869	2.499	0	2.499	139.368	0	139.368
2013	126.487	25	126.512	2.335	0	2.335	128.822	25	128.847
2014	97.380	90	97.470	1.541	7	1.548	98.921	97	99.018
2015	104.323	45	104.368	2.072	0	2.072	106.395	45	106.440
2016	111.982	60	112.042	2.677	0	2.677	114.659	60	114.719
2017	126.455	58	126.513	2.172	1	2.173	128.627	59	128.686
2018	71.790	0	71.790	1.866	0	1.866	73.656	0	73.656
2019	126.125	22	126.147	2.643	0	2.643	128.768	22	128.790

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019.

Şekil 22: İş kazalarına bağlı toplam geçici iş göremezlik süresi (ayakta+yatarak) (2008-2019)

Kaynak: SGK verileri ile yazarların kendi çizimi

Tablo 27 ve Şekil 22, 2008-2019 yılları arasında **iş kazalarına bağlı geçici iş göremezlik sürelerini** göstermektedir. Erkek işçi sayısının kadın işçi sayısına görece daha fazla olduğu kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda, iş kazalarından daha fazla zarar görenlerin erkek işçiler olması beklenen bir sonuçtur. **İş kazalarına bağlı geçici iş göremezlik sürelerinde istikrarlı bir düşüş sağlanamamakla birlikte bazı yıllarda ciddi artışlar yaşanmıştır. Bu durum, iş sağlığı ve güvenliğine bağlı önlemlerin artırılması gerektiğine işaret etmektedir.**

Tablo 28: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda geçici iş göremezlik ödeneği alınan hastalık olaylarının sayısı ve oranları (2008-2019)

	Kadın		Erkek		Toplam Hastalık Olay Sayısı	Toplam Geçici İş Gör. Sür. (Gün)	Faaliyet Kolundaki Hastalık Sayısının		Faaliyet Kolundaki Geç. İşg. Sür. Toplam Güne Oranı (%)	Hastalık Olayı Başına Ortalama Gün
	Hastalık Olay Sayısı	Geçici İş Gör.Sür. (Gün)	Hastalık Olay Sayısı	Geçici İş Gör.Sür. (Gün)			Toplam Hastalık Sayısına Oranı (%)	Faaliyet Kolundaki Sigortalı Sayısına Oranı (%)		
2008	89	883	11.018	102.802	11.107	103.685	1,17	22,44	0,87	9,34
2009	187	2.474	16.239	141.104	16.426	143.578	1,74	31,60	1,26	8,74
2010	182	1.869	21.916	163.669	22.098	165.538	2,03	44,07	1,37	7,49
2011	161	1.339	27.233	181.210	27.394	182.549	1,91	53,03	1,27	6,66
2012	82	621	25.901	161.443	25.983	162.064	1,72	50,84	1,13	6,26
2013	531	4.280	25.633	163.261	26.164	167.541	1,24	53,72	0,92	6,40
2014	132	831	29.195	176.493	29.327	177.324	1,15	71,43	0,86	6,05
2015	173	1.440	22.945	151.620	23.118	153.060	0,80	57,07	0,66	6,62
2016	165	1.548	18.597	135.051	18.762	136.599	0,68	49,92	0,58	7,28
2017	145	1.382	17.790	129.519	17.935	130.901	0,63	47,70	0,54	7,30
2018	204	1.581	20.589	151.560	20.793	153.141	0,61	57,83	0,55	7,37
2019	223	1.751	17.341	118.210	17.564	119.961	0,52	48,21	0,43	6,83

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019

Tablo 28, **hastalık olaylarının toplam çalışanlar içerisinde** sahip olduğu paya dair önemli bilgiler içermektedir. Bu tabloda dikkat çeken sütun faaliyet kolundaki hastalık sayısının faaliyet kolundaki sigortalı sayısına oranıdır. 2008 yılında çalışanların **yaklaşık %22'si** hastalık olayı yaşamıştır. Bu oran 2013 yılına gelindiğinde %53'e yükselmiştir. 2014 yılında ise faaliyet kolundaki hastalık sayısının sigortalı sayısına oranı yaklaşık %71 olmuştur. **2016-2019 yıllarında ise hastalık sayısının sigortalı sayısına oranı ortalama %51 olarak gerçekleşmiştir. Bu bilgiler ışığında kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda çalışan işçilerin, iş hayatına bağlı sağlık sorunları yaşadığı ve yıllar içerisinde bu durumun azaltılamadığı gözlemlenmektedir.**

Tablo 29: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda meslek hastalığına tutulan sigortalı sayısı (2008-2019)

	Erkek	Kadın	Toplam
2008	515	0	515
2009	275	0	275
2010	136	0	136
2011	193	0	193
2012	286	0	286
2013	42	0	42
2014	19	0	19
2015	84	0	84
2016	74	0	74
2017	36	0	36
2018	95	0	95
2019	50	0	50

Not: SGK 2013 yılından itibaren meslek hastalığına tutulan sigortalı sayılarını önceki yıllara kıyasla farklı yayınlamaya başlamıştır.

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019

Tablo 29 yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda meslek hastalığına tutulan işçi sayılarını göstermektedir. Kadın çalışanlardan meslek hastalığına tutulan olmamasına karşın **erkek çalışanlardan meslek hastalığına tutulanların sayısında ciddi azalma görülmüştür. (SGK 2013 yılından itibaren meslek hastalığına tutulan sigortalı sayılarını önceki yıllara kıyasla farklı yayınlamaya başlamıştır.)**

Tablo 30: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda iş kazaları sayısı (2008-2019)

	Erkek	Kadın	Toplam
2008	5.717	11	5.728
2009	8.180	13	8.193
2010	8.139	11	8.150
2011	9.211	6	9.217
2012	8.828	0	8.828
2013	11.285	4	11.289
2014	10.021	5	10.026
2015	7.422	7	7.429
2016	8.270	4	8.274
2017	8.465	3	8.468
2018	8.388	11	8.399
2019	8.968	15	8.983

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019

İş kazalarına bağlı geçici iş göremezlik süreleri incelendikten sonra, iş kazalarının sayılarına dair net bir tablo ortaya koymak gereklidir. Tablo 30 yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda yaşanan iş kazası sayılarını göstermektedir. **2008 yılında iş kazası sayısı 5.728 iken 2013-2014 yılında bu sayılar sırasıyla 11.289 ve 10.026 olarak gerçekleşmiştir. Sonraki yıllarda da ciddi iş kazası sayıları raporlanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, iş kazaları sayılarında azalış olmamasından ötürü iş sağlığı ve güvenliğine bağlı alınan önemlerin tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir.**

Tablo 31: Yıllara göre kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölümler (2008-2019)

	İş kazası sonucu ölen sigortalı sayısı			Meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı sayısı			Toplam		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2008	30	0	30	0	0	0	30	0	30
2009	3	0	3	0	0	0	3	0	3
2010	86	0	86	6	0	6	92	0	92
2011	55	0	55	3	0	3	58	0	58
2012	20	0	20	0	0	0	20	0	20
2013	36	0	36	0	0	0	36	0	36
2014	335	0	335	0	0	0	335	0	335
2015	26	0	26	0	0	0	26	0	26
2016	11	0	11	0	0	0	11	0	11
2017	31	0	31	0	0	0	31	0	31
2018	11	0	11	0	0	0	11	0	11
2019	13	0	13	0	0	0	13	0	13

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019

Tablo 31 yıllara göre, kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda çalışan işçilerin, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölümlerini cinsiyet ayrımında göstermektedir. 2008-2019 periyodu için iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu hiçbir kadın hayatını kaybetmemiştir. Buna karşın, tüm ölüm istatistikleri erkek işçilere aittir. **Türkiye genelinde kömür ve linyit çıkartılmasına yönelik ölüm istatistiklerin istikrarsız olduğu söylenebilir. Yıllar içerisinde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında alınan önlemlerin artması beklenirken, iş kazası sonucu ölüm sayılarında ciddi bir düşüş yaşanmamıştır.**

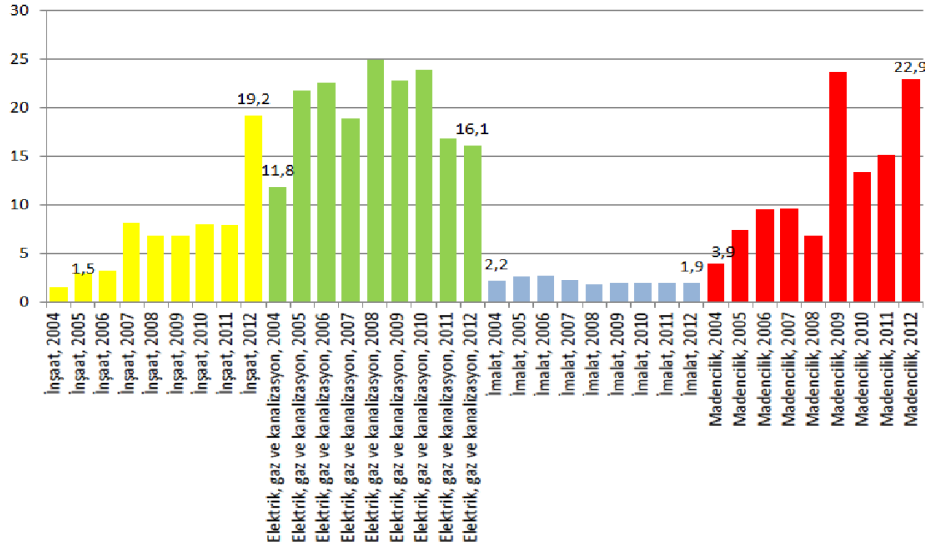
Tablo 32: Son 25 yıl içerisinde 10 veya daha fazla ölüm yaşanan kömür madeni kazaları

Yer	Tarih	Kaza	Ölüm sayısı	İşletme
Yozgat Sorgun	26 Mart 1995	Grizu patlaması	38	Özel
Karaman Ermenek	22 Kasım 2003	Grizu patlaması	10	Özel
Kütahya Gediz	8 Eylül 2005	Grizu patlaması	18	Kamu (Özelleştirildi)
Balıkesir Dursunbey	2 Haziran 2006	Grizu patlaması	17	Özel
Bursa M. Kemalpaşa	10 Aralık 2009	Grizu patlaması	19	Özel
Balıkesir Dursunbey	23 Şubat 2010	Grizu patlaması	13	Özel
Zonguldak Karadon	17 Mayıs 2010	Grizu patlaması	30	Özel
Kahramanmaraş Elbistan	10 Şubat 2011	Şev kayması	11	Özel
Manisa Soma	13 Mayıs 2014	Yangın	301	Özel
Karaman Ermenek	28 Ekim 2014	Su baskını	18	Özel

Kaynak: TMMOB 2014.

Tablo 32 son 25 yıl içerisinde yaşanan ve 10'dan fazla ölüm ile sonuçlanan kömür madeni kazalarını göstermektedir. Tabloda dikkat çeken detay ise **Kütahya Gediz'de bulunan maden ocağı hariç, diğer maden ocaklarının özel işletme kapsamında olmasıdır**. Kütahya Gediz'de bulunan maden ocağı ise özelleştirme sürecine girip olay sonrasında özelleştirilmiştir.

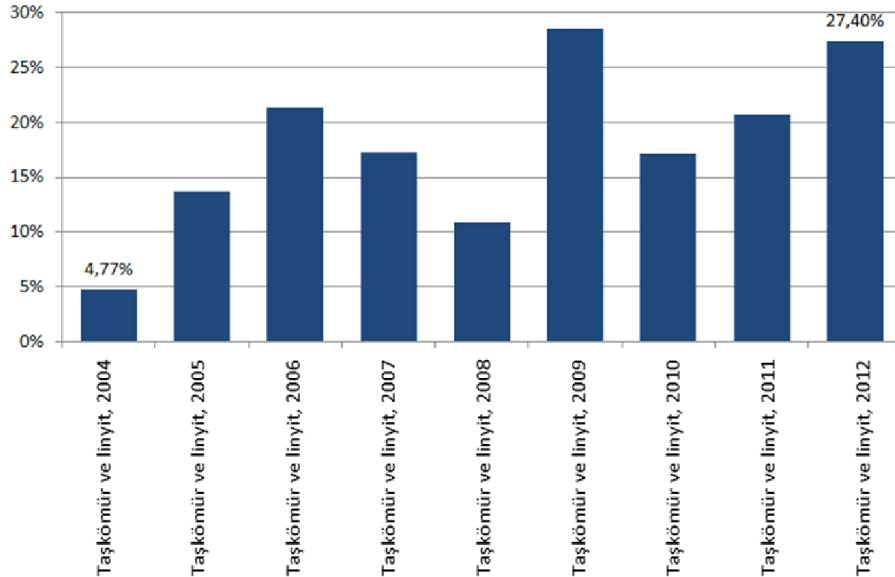
Şekil 23: Seçili sektörlerin alt işverenlik kapsamında istihdam edilme oranı (2004-2012)

Kaynak: TEPAV, 2015, sayfa 125.

TEPAV (2015) yukarıdaki şekilde yer alan sektörlerin alt işverenlik kapsamında istihdam edilme oranları paylaşmıştır. Bu bilgilere göre, madencilik ve taş ocaklığı sektöründe 2004 yılında taşeron işçi sayısı 4.000 iken, 2012 yılına gelindiğinde bu sayı 25.900'e yükselmiştir.

Şekil 24: Kömür madenciliği ve linyit çıkartılması faaliyet grubu alt işverenlik kapsamında istihdam edilme oranı (2004-2012)

Kaynak: TEPAV, 2015, sayfa 126.

TEPAV (2015) raporuna göre, **2004 yılında kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda alt işverenlik kapsamında çalışan işçi sayısı 1.600'dür. 2012 yılına gelindiğinde, bu sayı 17.800 çalışana yükselmiştir.**

5. Kömüre dayalı istihdamı destekleyen teşvik mekanizmaları

Bu bölüm, enerji güvenliğini sağlamak amacıyla vergi harcamalarına ve istihdama yönelik teşvikleri incelemektedir. Vergi harcamalarına yönelik teşviklerde yeraltı işletmelerinde çalışanlara ve yatırım teşvik belgeli gelir vergisi stopajı destekleri incelenmektedir. İstihdama yönelik olan teşvikler kapsamında ise 3 Haziran 2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan “Yer Altı Kömür İşletmelerinde İşçi Maliyetlerine Uygulanacak Destek” incelenmiştir.

Vergi Harcamaları⁸ ve İstihdama Yönelik Diğer Teşvikler

Hükümetler enerji politikalarını enerji güvenliği, iktisadi kalkınma ve iklim değişikliği önceliklerini dikkate alarak oluşturmakta ve 1970’lerden bu yana artan bir şekilde enerji vergi teşviklerini bu politikaların aracı kılmaktadır (Sherlock, 2011). Birleşmiş Milletler Çevre Programı’na (2008: 8) göre belli bir yakıt ya da enerji formunun üretiminin ya da tüketiminin arttırılmak üzere, hükümetlerin maliyet ya da fiyatları etkileyen doğrudan ya da dolaylı müdahaleleridir. OECD (2010) ise, fiyatları tüketiciler için piyasa düzeyinin altında ya da üreticiler için piyasa düzeyinin üstünde tutan veya üretici ve tüketiciler için maliyetleri düşüren önlemler olarak tanımlamıştır. Enerji teşviklerinin çeşitli türleri mevcuttur. Doğrudan finansman transferi, ticari sınırlamalar, enerji sektörüne ilişkin düzenlemeler ve devletin gerçek maliyetinden daha ucuza enerjiyle ilgili hizmetleri doğrudan sağlanması gibi *vergi teşvikleri* de bu türler arasında yerini almaktadır.

Vergi harcamaları, genellikle belirli sosyal ve iktisadi hedefleri gerçekleştirmek için devletin vergi almaması yoluyla gelir kaybına yol açan, dolayısıyla belirli vergi mükellefleri için ayrıcalık tanıyarak az vergi ödemesini ya da hiç vermemesini sağlayan kanun, kural ya da düzenlemelerdir. Bu harcamalar, dolaylı olarak ortaya çıkan diğer etkilerinin yanında kamu gelirlerini azaltmak gibi doğrudan bir etkiye sahiptir.

Ülkemizde vergi harcamaları raporlaması ve vazgeçilen vergi gelirlerinin kamuoyuna açıklanması gereği ilk kez 10 Aralık 2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile tanınmıştır. Böylelikle kamu maliyesinde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanması amacıyla kamu harcamalarının yanı sıra vergi harcamalarının da etkin bir şekilde ölçme ve değerlendirilmesi hedeflenmiştir (Maliye Bakanlığı, 2018). Maliye Bakanlığı tarafından bu hedefe ulaşmaya yönelik yürütülen vergi harcamaları çalışmalarında, vergi harcaması hükümleri sayılmakta ve bunlara ilişkin harcama tahminleri yapılmaktadır. Bu çalışmalar neticesinde oluşturulan bir cetvel anılan kanunun 18inci maddesi uyarınca merkezi yönetim bütçe kanunu tasarısına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında dikkate alınmak üzere eklenmektedir.

Vergi harcamaları genel kabul görmüş haliyle standart vergi sisteminden sapmalar olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte farklı uluslararası kuruluşlar, farklı tanımlamalarda da bulunmuşlardır. Aşağıda bunlardan bazı örnekler bulunmaktadır:

⁸ Bu kısım, ilgili hesaplamalar hariç, Leyla Ateş ve Sevil Acar’ın 2018 yılında yürüttüğü, “Enerjinin Vergisel Teşviki: Enerji Politikasında Mali Şeffaflığın Arttırılması” başlıklı Altınbaş Üniversitesi tarafından desteklenen BAP projesinden alınmıştır.

- Dünya Bankası (DB): Belirlenmiş bir nirengi noktası / “benchmark” haricinde vergide yapılan indirim
- Uluslararası Para Fonu (IMF): Seçici hükümler sebebiyle vazgeçilen gelir
- OECD: Standart vergi oranından sapmaya neden olan vergi hükümleri

Tanım farklılıklarından dolayı ülkelerarası vergi harcaması düzeylerini karşılaştırmak zordur; bu durum özellikle de “benchmark” vergi oranının farklı şekillerde belirlendiği ülkeler için geçerlidir.

Uygulama açısından bakıldığında beş çeşit vergi harcaması vardır (Maliye Bakanlığı, 2018):

- Vergi muafiyet ve istisnaları
- İndirimler (brüt vergilenebilir gelir üzerinden)
- Mahsuplar ve iade (daha önce ödenmiş tutarın hesaplanan vergi tutarından indirilmesi)
- Düşük/indirimli vergi oranı (standart vergi oranının düşürülmesi)
- Vergi erteleme

2018 yılında yayımlanan Vergi Harcamaları Raporu (VHR)'na göre, Türkiye’de vergi harcamaları hesaplanırken “vazgeçilen gelir” yöntemi kullanılmaktadır (Maliye Bakanlığı, 2018). Yöntem gereği, hesaplama yapılırken “vergi harcaması olmamış olsaydı, mükellefin davranışında ya da ekonomik aktivitede değişiklik olmadığı” varsayılmıştır. Bu hesaplar, Gelir İdaresi Başkanlığı, ilgili bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile STK’lardan derlenen verilerle elde edilmektedir. Söz konusu raporda aşağıdaki ana vergi kanunları kapsamındaki vergi harcamaları hesaplanmıştır:

- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu (GVK)
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)
- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu (KDV)
- 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu (ÖTV)
- Diğer Kanunlar (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu ve diğerleri)

Raporda 2017 yılına ilişkin vergi harcaması gerçekleşme rakamları ile 2018-2021 dönemi için harcama tahminleri yer almaktadır. (Söz konusu tahminler yapılırken makroekonomik göstergelerdeki değişiklikler ve orta vadeli programlarda belirlenen nominal milli gelir artış hızları kriter olarak dikkate alınmıştır.)

Burada yer verilecek vergi harcaması kalemleri aşağıdaki gibidir:

1. Gelir Vergisi Kanunu, Geçici Madde 80: Yatırım Teşvik Belgeli Gelir Vergisi Stopajı Desteği

Bakanlar Kurulunca istatistiki bölge birimleri sınıflandırması, kişi başına düşen milli gelir veya sosyoekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınmak suretiyle belirlenen illerde yapılacak yatırımlar için Ekonomi Bakanlığı tarafından düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 31/12/2023 tarihine kadar gerçekleşen yatırımlarda teşvik belgelerinde öngörülen ve fiilen istihdam edilen işçilerin ücretlerinin sanayi

kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin brüt tutarına tekabül eden kısmı üzerinden hesaplanan gelir vergisi, yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine başlanılan tarihten itibaren 10 yıl süreyle verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilir. Birinci fıkraya istinaden terkin edilecek verginin hesabında, öncelikle 32. maddede yer alan asgari geçim indirimi dikkate alınır. Yatırımın tamamlanamaması veya teşvik belgesinin iptal edilmesi halinde, gelir vergisi stopajı teşviki uygulaması nedeniyle terkin edilen vergiler, vergi ziyası cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur. Yatırımın faaliyete geçmesinden önce devri halinde devralan, aynı koşulları yerine getirmek kaydıyla gelir vergisi stopajı teşviki uygulamasından yararlanır. Yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçmesinden sonra devri halinde, gelir vergisi stopajı teşviki uygulamasından devir tarihine kadar devreden, devir tarihinden sonra ise kalan süre kadar devralan yararlanır. Bu madde kapsamındaki gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlananlar, diğer kanunlarda yer alan aynı mahiyetteki hükümlerden ayrıca yararlanamazlar. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

2. Gelir Vergisi Kanunu, Madde 23/3: Yeraltı işletmelerinde çalışanlar için gelir vergisi muafiyeti

Toprak altı işletmesi halinde bulunan madenlerde cevher istihsali ve bununla ilgili diğer bütün işlerde çalışanların münhasıran yer altında çalıştıkları zamanlara ait ücretleri Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir (Maliye Bakanlığı VHR 2018: 30).

3. Gelir Vergisi Kanunu, Madde 23/9: Maden işletmesinde çalışan işçilere ücret istisnası

Aşağıda yazılı ücretler Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir (Maliye Bakanlığı, VHR 2018: 31):

“Genel olarak maden işletmelerinde ve fabrikalarda çalışan işçilere ve özel kanunlarına göre barındırılması gereken memurlarla müstahdemlere konut tedariki ve bunların aydınlatılması, ısıtılması ve suyunun temini suretiyle sağlanan menfaatler ile mülkiyeti işverene ait brüt alanı 100 m²'yi aşmayan konutların hizmet erbabına mesken olarak tahsisi suretiyle sağlanan menfaatler (Bu konutların 100 m²'yi aşması halinde, aşan kısma isabet eden menfaat için bu istisna hükmü uygulanmaz)”

VHR 2018 raporunda bu kaleme ilişkin veri bulunmamaktadır.

Aşağıdaki tabloda, yukarıda sayılan (1) ve (2) no'lu vergi harcaması kalemine ilişkin VHR 2018 raporunda yayımlanan veriler, kömür sektörüne yönelik olarak açıklamada yer verilen varsayımlarla güncellenerek hesaplanmıştır. **Buna göre kömür sektörüyle ilişkili istihdama yönelik vergi teşvikleri (vergi harcamaları) 2015, 2016, 2017 yıllarında sırasıyla 37,2 milyon TL, 45,8 milyon TL, 55,1 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı VHR raporunda yayımlanan tahminler doğrultusunda yaptığımız hesaplamalara göre 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarında gerçekleşmesi beklenen vergi harcamaları ise sırasıyla 56,3 milyon, 67 milyon, 77,5 milyon ve 86,4 milyon TL tutarındadır.**

Tablo 33: Kömür madenciliği ve kömür yatırımlarına ilişkin istihdama yönelik vergi teşvikleri (Bin TL)

MEVZUAT	SIRA NO	MADDE NUMARASI	İLGİLİ MADDE	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	AÇIKLAMA
Gelir Vergisi Kanunu	12	Madde 23/3	Yeraltı işletmelerinde çalışanlar	36.749	44.206	51.661	55.769	66.351	76.776	85.613	Madencilik sektörü istihdamı içinde kömür ve linyit işletmelerinde çalışanların payı alınarak bulundu. 2018'den itibaren kömür sektörü istihdamının toplam madencilik istihdamı içindeki payının %26 olarak kalacağı varsayılarak hesaplandı.
Gelir Vergisi Kanunu	60	Geçici Madde 80	Yatırım Teşvik Belge'li gelir vergisi stopajı desteği	435	1.571	3.438	529	629	728	812	Ekonomi Bakanlığı Yatırım Teşvik Belgesi verilerinden, enerji yatırımlarına teşvik belgesi verilirken beyan edilen sabit yatırım tutarları baz alındı. Enerji sabit yatırımları içinde kömürün payı 2018'den itibaren %13 olarak varsayıldı.
				GERÇEKLEŞMİŞ	GERÇEKLEŞMİŞ	GERÇEKLEŞMİŞ	TAHMİN	TAHMİN	TAHMİN	TAHMİN	

Kaynak: Maliye Bakanlığı, VHR 2018 verilerinden hareketle yazarların hesaplamaları

Bir diğer teşvik kalemi ise 3 Haziran 2020 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan **“Yer Altı Kömür İşletmelerinde İşçi Maliyetlerine Uygulanacak Destek”**tir. Bu teşviğin amacı yer altındaki maden işlerinde faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının, yer altındaki maden işlerine ilişkin 11 Eylül 2014 tarihi itibarıyla, 5 Ocak 2002 tarihli Kamu İhale Sözleşmeleri kapsamında devam eden sözleşmelere göre çalışanlar ile 3213 sayılı Kanun kapsamında rödovans sözleşmesi ile çalışan rödovansçılara, 3213 sayılı Kanunun 2'nci maddesinde sayılan IV. Grup madenlerden “Linyit” ve “Taşkömürü” çıkaran özel hukuk ve gerçek tüzel kişilerinin ruhsat sahibi olarak işlettikleri yer altı maden işletmeleri ile kamu kurum ve kuruluşlarının iştiraklerinin 11 Eylül 2014 tarihinden önce sözleşmeye bağlanarak işlettikleri yer altı maden işletmelerinde çalışan rödovansçılara, **işlettikleri işletmelerdeki maliyet artışlarının karşılanması amacıyla destek verilmesi amaçlanmaktadır.**

Kurum ve kuruluşların destekten yararlanabilmesi için gereken şartlar şöyle sıralanmıştır:

- Aynı ruhsat sahasında farklı iş yeri sicil numarasına sahip bağımsız maden işletme faaliyetleri yürütülen işletmelerden maden işletme faaliyetleri durdurulmayanlar destek kapsamına alınacak.
- Ruhsat sahalarında, maden işletme faaliyetleri devam ederken, yeni bir yer altı kömür ocağı hazırlanması durumu da desteğe tabi olacak.
- İlk defa işletmeye alınacak ruhsat sahalarında veya sahada ilk defa yer altı işleme açılması durumunda, ilgili ocağın hazırlık faaliyetlerine uygun bulunan ilk projede sunulan hazırlık termin süresi sonuna kadar destek ödemesi yapılacaktır.
- Genel Müdürlük tarafından uygun bulunan projenin hazırlık termin süresi sonunda işletme güvenliği sağlanmış bir şekilde üretim faaliyetine geçmemesi durumunda, destek ödemesi yapılmayacaktır. Ancak bir defaya mahsus olmak üzere mücbir sebeplerden hazırlık termin süresini etkileyecek haller nedeniyle uzaması durumunda, durumun sahada tetkik edilmesinden sonra Genel Müdürlükçe uygun bulunan revize hazırlık termin süresi sonuna kadar destek ödemesi yapılacaktır.

Ayrıca, destek miktarının hesaplanmasında dikkate alınacak hususlar da şöyle sıralanmıştır:

- Ocaklardan yapılan aylık tüvenan kömür (kg) üretim miktarı ve SGK'dan alınan; faaliyette bulunan işletmeyle ilgili tüm çalışanların (yer altı + yer üstü) aylık yevmiye sayısı üzerinden randıman hesabı yapılacaktır.
- İşletmedeki yer altında çalışanlara ait SGK tarafından bildirilen yer altı yevmiye sayısına aylık bazda destek ödenecek.
- Aynı işyeri numarası ile açık ve yer altı işletme faaliyetleri ortak olarak yürütülen işletmelerde yapılacak randıman hesabında açık işletmeden yapılan tüvenan üretim miktarı dikkate alınmayacak.
- Yapılacak destek ödemesi, işletme için hesaplanan yevmiye başına ödenecek tutarın, o işyerine ait SGK kayıtlarındaki toplam yer altı yevmiye sayısından destek ödemesi yapılmayacak yevmiyeler (faaliyet durdurulan ve/veya daimi nezaretçi ataması olmayan günlerdeki ve ZFKS olmayan yevmiye sayıları) düşülerek elde edilen yer altı yevmiye sayısı ile çarpılarak ödeme yapılır.
- Destek verilen işletme faaliyet durdurma ve başlatma tarihleri arasında destek ödemesi alamaz.
- İlgili destek ödemesi, işverenin SGK kayıtlarında yer alan yararlandığı diğer tüm teşviklerin toplamı düşülerek gerçekleştirilir.
- 1 Eylül 2014 tarihinden sonra faaliyete geçen işletmeler için, 2014 yılının ilk 8 ayında faaliyette bulunan yer altı kömür işletmelerinde; çalışan başına aylık ödenen işçilik maliyetlerinin ağırlıklı ortalamasına (1.657,55 TL) göre ödeme yapılır.
- Linyit üretimi gerçekleştiren işyerleri tarafından destek ödemesi talep edilen ay için, Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TKİ) tarafından ELİ İşletme Müdürlüğüne üretilen ve satışa sunulan 0,5-10 mm ve 10-18 mm kömür fiyatlarının aritmetik ortalaması dikkate alınır.
- Taşkömürü üretimi gerçekleştiren işyerleri tarafından destek ödemesi talep edilen ay için, Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) tarafından Genel Müdürlüğe bildirilmiş olan TTK Ortalama Kömür Satış Fiyatı dikkate alınır.
- IV. Grup madenlerden "Linyit" ve "Taşkömürü" çıkaran özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinin ruhsat sahibi olarak işlettikleri yer altı maden işletmeleri için destek uygulaması, 12 Haziran 2019 tarihinden itibaren 31 Aralık 2020 tarihine kadar devam edecektir.

Son olarak, 5 Eylül 2020 tarihli Resmi Gazete 'ye göre ilgili düzenlemede değişiklik yapılmış olup, Türkiye İş Kurumu tarafından ödenen kısa çalışma ödeneğinden faydalandırılan çalışanların dışında kalan çalışanlar ve kısa çalışma ödeneğinden faydalandırılan sürelerin dışında kalan süreler için ödenmesi gereken ücretlerin Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından ödendiğine dair ibare yer almıştır.

6. Yerel ekonomilerde kömürün payı

Bu bölüm, kömürlü termik santrallerin toplam il elektrik üretimindeki payı ve il tüketimini karşılama oranlarını incelemektedir. Ayrıca, Türkiye'nin önemli linyit havzaları ve sahaları da rezervleri ile birlikte sunulmuştur. Kömür illeri için incelemeler yapılmış olup, ilgili ilin kömür madenciliğinde yarattığı istihdam ve bu istihdamın il toplam istihdamındaki payı yıllara göre incelenmiştir. Raporu dahil edilen iller sırasıyla, **Zonguldak, Muğla, Kütahya, Şırnak, Sivas, Manisa, Adana, Ankara, İzmir, Karaman, Tekirdağ ve Kahramanmaraş'tır.** Öte yandan, incelenen illerin kömür ve linyit potansiyelleri de sunulmuştur.

Tablo 34: İllerde bulunan kömürlü termik santrallerin toplam il elektrik üretimindeki payı ve il tüketimine oranı (2019)

İller	İlde bulunan kömürlü termik santraller	Kömürlü termik santraller elektrik üretimi (MWh)/Toplam elektrik üretimi (MWh)	Kömürlü termik santraller elektrik üretimi (MWh) /Toplam elektrik tüketimi ((MWh)
ADANA	İSKEN Sugözü Termik Santrali	0,59	1,49
	Tufanbeyli Termik Santrali		
AMASYA	Amasya Şeker Fabrikası Termik Santrali	-	-
ANKARA	Çayırhan Termik Santrali	0,46	0,28
	Eti Soda Kojenerasyon Santrali		
BALIKESİR	Susurluk Şeker Fabrikası Termik Santrali	0,00	0,00
BOLU	Aksa Bolu Göynük Termik Santrali	0,82	1,72
BURSA	Orhaneli Termik Santrali	0,21	0,12
ÇANAKKALE	18 Mart Çan Termik Santrali	0,94	5,57
	Cenal Karabiga Termik Santrali		
	Çan 2 Termik Santrali		
	İÇDAŞ Bekirli Termik Santrali		
	İÇDAŞ Biga Termik Santrali		
ÇANKIRI	Çankırı Tuz Fabrikası Kojenerasyon Santrali	-	-
DENİZLİ	Aynes Gıda Termik Santrali	0,01	0,01
	Küçüker Tekstil Termik Santrali		
ESKİŞEHİR	Yunus Emre Termik Santrali	0,00	0,00
HATAY	İskenderun Atlas Termik Santrali	0,68	1,48
	İskenderun Demir Çelik Termik Santrali		
İZMİR	İzdemir Enerji Aliğa Termik Santrali	0,18	0,12
KAHRAMANMARAŞ	Afşin - Elbistan B Termik Santrali	0,46	1,02
	Afşin Elbistan A Termik Santrali		
	Kahramanmaraş Kağıt Termik Santrali		
	Kipaş Kağıt Fabrikası Kömür Santrali		
KARABÜK	Kardemir Termik Santrali	0,69	0,33
KOCAELİ	Çolakoğlu Termik Santrali	0,30	0,08
KONYA	Eti Alüminyum Termik Santrali	0,02	0,00
KÜTAHYA	Kütahya Şeker Fabrikası Termik Santrali	0,66	2,54
	Polat Termik Santrali		
	Seyitömer Termik Santrali		
	Tunçbilek Termik Santrali		
MANİSA	Soma A Termik Santrali	0,62	1,50
	Soma B Termik Santrali		
	Soma Kolin Termik Santrali		
MUĞLA	Kemerköy Termik Santrali	0,87	2,95
	Yatağan Termik Santrali		
	Yeniköy Termik Santrali		
SİVAS	Kangal Termik Santrali	0,60	1,98
ŞİRNAK	Silopi Termik Santrali	0,97	3,51
ZONGULDAK	Çatalağzı Termik Santrali	0,95	7,28
	Zonguldak Eren (ZETES)		

Kaynak: EPDK, EPIAŞ ve TÜİK verilerinden yazarların kendi hesaplamaları

Tablo 34 illere göre 2019 yılında kömürlü termik santrallerin elektrik üretiminin, toplam il elektrik üretimindeki payını ve toplam il elektrik tüketimindeki payını göstermektedir. Bu istatistiklerin hesaplanmasında illerde bulunan her bir kömürlü termik santralin elektrik üretimi, il toplam elektrik üretimi, il toplam elektrik tüketimi verileri kullanılmıştır. Veriler EPDK, EPIAŞ ve TÜİK'ten derlenmiştir.

İller bazında incelemek gerekirse, 2019 yılında, Adana ilinin toplam elektrik üretiminin %59'u kömürlü termik santraller tarafından sağlanmaktadır. Tüketim tarafında ise, kömürlü termik santrallerin elektrik üretimi, toplam tüketimi yaklaşık %149 oranında karşılamaktadır. Buna göre, Adana ili tükettiği elektrikten çok daha fazlasını bünyesinde barındırdığı kömürlü termik santrallerle (İSKEN Sugözü Termik Santrali ve Tufanbeyli Termik Santrali) üretmektedir.

Ankara ili incelendiğinde, ilde bulunan kömürlü termik santrallerin ilin toplam elektrik üretimindeki payı yaklaşık %46'dır. Tüketimde ise bu üretim nüfus yoğunluğu sebebi ile yetersiz kalmaktadır. Ankara'nın bünyesinde barındırdığı kömürlü termik santrallerin elektrik üretimi nüfusun toplam elektrik üretiminin %28'ini karşılamaktadır.

Bolu ilinde bulunan Aksa Bolu Göynük Termik Santrali, ilin toplam elektrik üretiminde yaklaşık %82 paya sahiptir. Bolu ilinin nüfusu göz önüne alındığında, kömürlü termik santrallerden üretilen elektrik, toplam elektrik tüketiminin yaklaşık %172'sini karşılamaktadır.

Bursa, bünyesinde barındırdığı Orhaneli Termik Santrali ile ilde üretilen toplam elektrikte %21'lik paya sahiptir. Bursa'nın toplam elektrik tüketimi incelendiğinde ise kömürlü termik santralde üretilen elektrik, nüfusun toplam elektrik tüketimini %12 oranında karşılamaktadır.

Çanakkale ilinde bulunan beş adet kömürlü termik santralin elektrik üretimi, ilin toplam elektrik üretimindeki payı yaklaşık %94'tür. Tüketim tarafında ise ilde bulunan kömürlü termik santraller tüketiminin yaklaşık 5,5 katına karşılık gelmektedir.

Denizli ilinde bulunan iki kömürlü termik santralin üretimleri ilin toplam elektrik üretimindeki payı yaklaşık %1 kadardır. Aynı şekilde, ilde bulunan kömürlü termik santrallerin üretimleri ilin toplam elektrik tüketiminin yaklaşık %1'ini karşılamaktadır.

Hatay'da bulunan İskenderun Atlas ve İskenderun Demir Çelik Termik Santrallerinin elektrik üretimlerinin, il toplam elektrik üretimindeki payı yaklaşık %68'dir. Bu kömürlü termik santrallerin ilin toplam elektrik üretimini karşılama oranları ise yaklaşık %148'dir.

İzmir'de bulunan kömürlü termik santrallerin elektrik üretimi toplam elektrik üretiminde %18'lik bir paya sahipken, ildeki kömürlü termik santrallerin ilin toplam elektrik tüketimini karşılama oranı %12'dir.

Kahramanmaraş ilinde bulunan dört adet kömürlü termik santralin elektrik üretimleri, ilin toplam elektrik üretiminde %46'lık bir paya sahiptir. İlin nüfus yoğunluğu ve elektrik tüketimi göz önünde bulundurulduğunda, ildeki kömürlü termik santrallerin elektrik üretimlerinin il toplam tüketimini karşılama oranı yaklaşık %102'dir.

Karabük ilinde yer alan Kardemir Termik Santrali'nin elektrik üretimi, il toplam elektrik üretiminde %69 oranında yer tutmaktadır. Öte yandan, ilgili kömürlü termik santralin, il elektrik tüketimini karşılama oranı ise yaklaşık %33'tür.

Kocaeli ilinde bulunan Çolakoğlu Termik Santrali'nin elektrik üretimi, il toplam elektrik üretiminde %30'luk bir paya sahiptir. Çolakoğlu Termik Santrali'nin elektrik üretimi, ilin toplam elektrik üretimini yaklaşık %8 oranında karşılamaktadır.

Konya'da yer alan Eti Alüminyum Termik Santrali'nin elektrik üretimi, ilin toplam elektrik üretimi içerisinde yaklaşık %2'lik bir paya sahiptir. Tüketimde ise, ilde bulunan tek kömürlü termik santralin, ilin toplam elektrik tüketimini karşılama oranı %0,40 oranındadır.

Kütahya ilinde yer alan dört adet aktif kömürlü termik santralin elektrik üretimi, ilin toplam elektrik üretiminde yaklaşık %66'lık bir paya sahiptir. Bu santrallerin ilin toplam elektrik tüketimini karşılama oranı ise yaklaşık %254'tür.

Manisa'da bulunan Soma A, B ve Kolin Termik Santrallerinin ilin toplam elektrik üretimindeki toplam payı yaklaşık %62'dir. Bu kömürlü termik santrallerin ilin toplam elektrik tüketimini karşılama oranı ise %150 olarak ifade edilebilir.

Muğla ilinde yer alan Kemerköy, Yatağan ve Yeniköy termik santrallerinin toplam elektrik üretimi, ilin toplam elektrik üretiminin %87'sine karşılık gelmektedir. Öte yandan, bu üç kömürlü termik santralin ilin toplam elektrik tüketimini karşılama oranı ise %295'tir.

Sivas ilinde yer alan Kangal Termik Santrali'nin elektrik üretimi, ilin toplam elektrik üretiminde %60'lık bir paya sahiptir. Kangal Termik Santrali'nin elektrik üretiminin ilin toplam elektrik tüketimini karşılama oranı ise yaklaşık %198'dir.

Şırnak Silopi Termik Santrali'nin elektrik üretimi ilin toplam elektrik üretiminin %97'sine denk gelmektedir. Tüketim tarafında ise Silopi Termik Santrali, ilin toplam tüketimini %351 oranında karşılayabilmektedir.

Zonguldak ilinde yer alan iki önemli kömürlü termik santralin elektrik üretimleri, ilin toplam elektrik üretimi içerisinde %95'lik bir paya sahiptir. İlin nüfusu ve toplam elektrik tüketimi değerlendirildiğinde, bu iki kömürlü termik santralin, ilin toplam elektrik tüketimini karşılama oranı %728 olarak hesaplanmıştır.

Daha evvel, kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubunda Türkiye geneli istihdam edilenlerin sayısı incelenmişti. Bu bölümde, Türkiye'de il bazında kömüre dayalı ekonomilerde kömürün istihdam kapasitesi ve üretim potansiyeli raporlanacaktır. Tablo 35, Türkiye'nin önemli linyit havzalarını ve sahalarını toplam rezervleri ile birlikte göstermektedir.

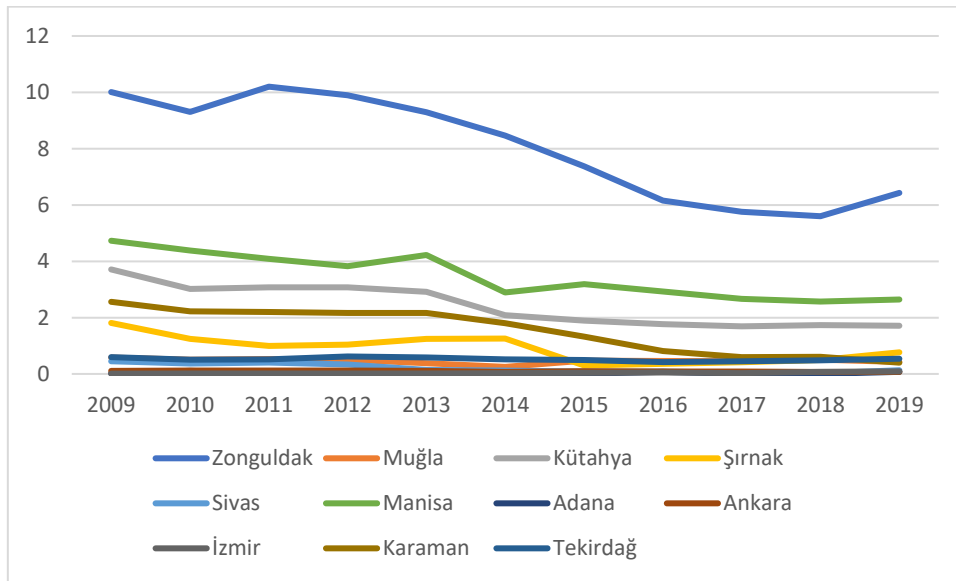
Tablo 35: Türkiye'nin önemli linyit havzaları ve sahaları

Kömür sahaları	Toplam rezerv (1000 ton)
Afşin- Elbistan	4.642.340
Afşin — Elbistan (MTA)	515.000
Manisa-Soma	861.450
Adana-Tufanbeyli	429.549
Adıyaman-Gölbaşı	57.142
Bingöl — Karlıova	88.884
Ankara-Beypazarı	498.000
Afyon-Dinar-Dombayova	941.500
Bolu — Mengen	142.757
Muğla — Milas	750.214
Çankırı-Orta	123.165
Çanakkale — Çan	92.483
Kütahya-Tunçbilek	317.732
Kütahya-Seyitömer	198.666
Sivas — Kangal	202.607
Kütahya-Gediz	23.945
Tekirdağ-Çerkezköy	573.600
Tekirdağ-Malkara	1.533.300
Tekirdağ — Saray	141.175
Amasya-Yeniçeltek	19.791
Yozgat — Sorgun	13.206
Bolu — Göynük	43.454
Çorum-Dodurga	38.500
Konya-Karapınar	1.832.000
Konya(Beyşehir-Seydişehir)	348.000
Bolu (salıp.-Merkez)	98.000
İstanbul (Silivri)	1.100.000

Eskişehir (Alpu)	1.453.000
Eskişehir(Koyunağlı)	57.430
Muş-Merkez	400.000
Edirne	90.000
Bursa (Keleş — Orhaneli)	85.000
Balıkesir	34.000
Ankara (Gölbaşı)	48.000
Diğerleri	1.526.110
Toplam	19.320.000

Kaynak: MTA, 2020.

Şekil 25: İllere göre kömürde istihdam edilenlerin il toplam istihdamındaki payı (%) (2009-2019)

Kaynak: SGK verileri ile yazarların kendi çizimi

Şekil 25 illere göre kömürde istihdamın ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. Buna göre, **Zonguldak, kömürde istihdamın toplam istihdamda payının en fazla olduğu ildir. İzmir hariç tüm iller, yıllar içerisinde kömür madenciliğinde istihdam yaratma potansiyellerini kaybetmişlerdir.** İllerin kömür madenciliği istihdam oranları aşağıdaki tablolarla daha detaylı incelenmektedir.

Zonguldak

Tablo 36: Zonguldak ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	30	13.265	-	-
2009	80	14.442	144.320	10,01
2010	87	13.465	144.751	9,30
2011	92	14.255	139.794	10,20
2012	99	13.392	135.254	9,90
2013	95	11.641	125.348	9,29
2014	95	10.852	128.260	8,46
2015	81	9.798	132.899	7,37
2016	74	8.120	132.059	6,15
2017	41	7.974	138.418	5,76
2018	51	7.652	136.719	5,60
2019	50	8.568	133.333	6,43

Not: İl toplam sigortalı sayısı, SGK istatistiklerine göre, ilgili ilde, 4a, 4b ve 4c kapsamındaki aktif sigortalıların toplam sayısını ifade eder.

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 36 Zonguldak ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. **Bu bilgilere göre, yıllar içerisinde kömür madenciliği iş yeri sayısı artış göstermiş olmasına karşın, kömür madenciliğinde çalışan sayılarının ve bu çalışan sayılarının ilin toplam istihdamındaki payı azalış göstermektedir.**

Tablo 37: Zonguldak ili taş kömürü potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir		
Armutçuk	19.615	11.509	10.185	41.309	-	-	41.309	-	Sanayi	Kapalı
Kozlu	63.400	55.926	47.975	167.301	-	-	167.301	-	Sanayi	Kapalı
Üzülmez	161.135	94.342	74.020	329.497	-	-	329.497	-	Sanayi	Kapalı
Karadon	151.442	153.752	117.144	422.338	-	-	422.338	-	Sanayi	Kapalı
Toplam	395.592	315.529	249.324	960.445	-	-	960.445	-		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Türkiye'nin bilinen en önemli taş kömürü sahası Zonguldak'ta yer almaktadır. Zonguldak il sınırları içerisinde üretilen taş kömürü, **demir-çelik fabrikalarında kok üretiminde ve termik santrallerde** kullanılmaktadır (MTA,2020).

Muğla

Tablo 38: Muğla ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	24	1.353	-	-
2009	23	1.176	201.652	0,58
2010	25	1.097	213.780	0,51
2011	30	1.195	226.714	0,53
2012	29	1.168	234.890	0,50
2013	30	918	241.338	0,38
2014	25	631	251.432	0,25
2015	24	1.243	264.534	0,47
2016	19	1.249	274.424	0,46
2017	16	1.326	292.856	0,45
2018	12	1.455	291.129	0,50
2019	14	1.390	325.984	0,43

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 38 Muğla ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. Bu bilgiler ışığında, yıllar içerisinde kömür madenciliğine dayalı iş yeri sayılarında genel itibari ile azalış gözlemlenmektedir. **Sigortalı işçi sayılarında özellikle 2013-2014 yılları arasında ciddi düşüş yaşanmıştır. Ancak son yıllara gelindiğinde 2008 yılından sadece 37 işçi daha fazla istihdam edilmiştir. İlin toplam istihdamı göz önünde bulundurulduğunda, yıllar içerisinde kömür madenciliğinin toplam il istihdamındaki payında azalma gözlemlenmektedir.**

Tablo 39: Muğla ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Milas Karacahisar	85.770	-	-	85.770	-	-	85.770	49.000	19.341	27.630	Teshin Santral	Kapalı
Milas Ekizköy	37.623	-	-	37.623	-	-	37.623	20.314	7.758	11.083	Santral	Kapalı
Milas Ekizköy	53.357	-	-	53.357	-	-	53.357	36.820	12.187	17.410	Santral	Açık
Milas Sekköy	70.500	-	-	70.500	-	-	70.500	48.670	12.006	17.152	Santral	Açık
Milas Sekköy	13.180	-	-	13.180	-	-	13.180	8.350	1.890	2.700	Santral	Kapalı
Milas Hüsamlar	88.846	-	-	88.846	-	-	88.846	79.961	14.278	20.397	Santral	Açık
Milas Alakilise	9.013	-	-	9.013	-	-	9.013	6.720	1.712	4.446	Teshin	Kapalı
Milas Alakilise	1.079	-	-	1.079	-	-	1.079	971	163	233	Teshin	Açık
Milas Çakıralan	13.795	-	-	13.795	-	-	13.795	12.415	2.929	4.184	Teshin Santral	Açık

Yatağan Tınaz	41.752	-	-	41.752	-	-	41.752	35.600	12.066	17.238	Santral	Açık
Yatağan Bağyaka	11.897	-	-	11.897	-	-	11.897	10.800	2.642	3.775	Santral	Açık
Yatağan Eskihisar	89.664	-	-	89.664	-	-	89.664	84.400	20.094	28.705	Santral	Açık
Yatağan Eskihisar	10.616	-	-	10.616	-	-	10.616	-	2.229	3.185	Santral	Kapalı
Yatağan Turgut	70.000	60.000	-	130.000	-	-	130.000	-	33.579	47.970	Teshin Santral	Kapalı
Yatağan Bayır	109.063	-	-	109.063	-	-	109.063	-	29.131	41.615	Teshin	Kapalı
Toplam	706.155	60.000	-	766.155	-	-	766.155	394.021	172.005	247.723		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Muğla ili sanayisinde linyit önemli bir yer tutmaktadır. **Yatağan ve Milas ilçelerinde linyit rezervleri bulunmakta olup, ildeki Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy termik santrallerinin kömür ihtiyaçları buralardan karşılanmaktadır (MTA,2020).**

Kütahya

Tablo 40: Kütahya ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	35	5.409	-	-
2009	45	4.308	116.261	3,71
2010	40	3.520	116.478	3,02
2011	50	3.850	124.925	3,08
2012	50	3.925	127.391	3,08
2013	48	3.687	126.577	2,91
2014	43	2.653	126.963	2,09
2015	35	2.455	129.748	1,89
2016	34	2.409	136.148	1,77
2017	20	2.396	141.921	1,69
2018	25	2.372	137.214	1,73
2019	25	2.305	134.453	1,71

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 40 Kütahya ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2008 yılında ilde 35 kömür madenciliğine dayalı iş yeri varken, 2011 ve 2012 yıllarında bu sayı 50'e kadar çıkmıştır ancak istihdam edilenlerin sayısı iş yeri sayısındaki artışı yakalayamamıştır. Özellikle **2012 yılından itibaren kömür madenciliğinde ilin istihdam potansiyeli düşüşe geçmiştir. İl toplam istihdamı artarken, ilde kömürde istihdam edilenlerin toplam il istihdamındaki payı giderek azalmıştır.**

Tablo 41: Kütahya ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Gediz Ayçatı	145	12.300	11.500	23.945	-	-	23.945	-	12.451	17.788	Teshin Sanayi	Kapalı
Seyitömer	198.666			198.666	-	-	198.666	-	37.747	53.924	Teshin Santral	Açık
Tunçbilek	52.876	46.882		99.758	-	-	99.758	39.657	20.161	28.802	Teshin Santral Sanayi	Kapalı
Tunçbilek	94.174	-		94.174	-	-	94.174	84.756	25.022	35.746	Teshin Santral Sanayi	Açık
Tunçbilek Ömerler	15.800	-		15.800	-	-	15.800	11.850	3.345	4.778	Teshin Santral Sanayi	Açık
Tunçbilek Derin Saha	108.000	-		108.000	-	-	108.000	81.000	22.864	32.662	Teshin Sanayi	Kapalı
Tavşanlı-Alabarda		1.700		1.700	-	-	1.700					
Toplam	469.661	60.882	11.500	542.043	-	-	542.043	217.263	173.700			

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Tablo 41'den anlaşılacağı üzere, Kütahya ili geniş linyit rezervlerine sahiptir. Bu sebeple ilde termik santraller kurulmuştur. **İlde bulunan Seyitömer ve Tunçbilek Termik Santralleri'nin linyit ihtiyaçları Kütahya ilinden karşılanmaktadır** (MTA,2020).

Şırnak

Tablo 42: Şırnak ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	11	525	-	-
2009	15	657	36.317	1,81
2010	17	513	40.976	1,25
2011	18	463	46.463	1,00
2012	20	534	51.201	1,04
2013	19	674	53.794	1,25
2014	19	719	56.849	1,26
2015	14	149	49.571	0,30
2016	21	250	69.916	0,36
2017	29	361	86.465	0,42
2018	31	437	89.195	0,49
2019	32	690	89.215	0,77

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 42 Şırnak ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2018 yılında 11 iş yeri ile 525 kişiyi istihdam eden Şırnak, 2012 yılına gelindiğinde 20 iş yeri ile 534 kişiyi istihdam etmiştir. 2013 ve 2014 yıllarında 19 iş yeri işle sırasıyla 674 ve 719 kişi istihdam edilmiştir. 2015 yılında ciddi bir düşüş ile 14 iş yerine ve 149 kişiye gerilemiştir. 2016 yılından itibaren iş yeri ve işçi sayısı artışa geçmiştir. **Kömür madenciliğinin ildeki istihdam içerisindeki payı incelendiğinde, 2009 yılında %1,81 olan oran 2019 yılına gelindiğinde %0,77 olarak gerçekleşmiştir.**

Maden potansiyeli bakımından Şırnak ili için MTA tarafından yalnızca asfaltit maden potansiyeli sunulmuştur.

Sivas

Tablo 43: Sivas ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	8	473	-	-
2009	11	502	111.854	0,45
2010	11	441	118.373	0,37
2011	11	492	121.893	0,40
2012	12	414	124.852	0,33
2013	11	179	125.123	0,14
2014	11	155	127.932	0,12
2015	8	107	138.831	0,08
2016	7	108	136.832	0,08
2017	6	60	143.150	0,04
2018	3	24	144.742	0,02
2019	3	179	141.250	0,13

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 43 Sivas ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2008 yılında 8 iş yeri ile 473 kişinin kömür madenciliğinde istihdam edildiği ilde, 2010-2014 yılları arasında, 2012 yılı hariç 11 iş yeri bulunmuştur. 2012 yılında iş yeri sayısı 12 olarak gerçekleşmiştir. İş yeri sayısında bu yıllar aralığında ciddi değişim olmamasına karşın, çalışan sayıları 2011 yılından 2018 yılına kadar sürekli azalmıştır. 2017 yılına gelindiğinde 6 iş yeri ile 60 kişinin istihdam edildiği ilde, kömürün il toplam istihdamındaki payı %0,04 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında 3 iş yeri ile birlikte sadece 24 kişi istihdam edilmiştir. **2019 yılına gelindiğinde ise istihdam artmış ve 179 kişiye ulaşmıştır.**

Tablo 44: Sivas ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Uluçayır-Selimoğlu	-	1.122	268	1.390	-	-	1.390	-	567	810	Teshin	Kapalı
Kangal Kalburçayırı	142.700	-	-	142.700	-	-	142.700	126.000	18.551	26.501	Santral	Açık
Kangal Etyemez	30.637	-	-	30.637	-	-	30.637	-	4.577	6.539	Santral	Açık
Kangal Hamal	29.270	-	-	29.270	-	-	29.270	-	3.533	5.047	Santral	Kapalı
Toplam	202.607	1.122	268	203.997	-	-	203.997	126.000	27.228	38.897		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Sivas ili linyit potansiyeli, bölgede bulunan Kangal Termik Santrali'nin linyit ihtiyacını karşılamaktadır (MTA,2020).

Manisa

Tablo 45: Manisa ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	18	10.623	-	-
2009	30	12.925	273.151	4,73
2010	31	12.902	294.897	4,38
2011	35	12.718	311.185	4,09
2012	45	12.550	328.577	3,82
2013	47	14.136	334.620	4,22
2014	39	9.942	344.076	2,89
2015	34	11.422	357.945	3,19
2016	35	11.180	381.731	2,93
2017	25	10.865	406.514	2,67
2018	22	10.223	397.762	2,57
2019	21	10.260	388.885	2,64

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 45 Manisa ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. Diğer illere göre, **Zonguldak ilinden sonra kömür madenciliğinde istihdam konusunda ikinci sırada Manisa ili vardır.** 2008 yılında ilde 18 iş yer ile birlikte 10.623 kişi istihdam edilmiştir. 2013 yılına kadar iş yeri sayısı sürekli artmıştır. 2013 yılına gelindiğinde kömür madenciliğinde istihdam edilen kişi sayısı 14.136'a yükselmiştir. 2014 yılı, 2008-2019 yılları arasında Manisa için kömürde istihdamın en düşük olduğu yıldır. **Önceki yıllarda (2009-2013) ildeki kömür madenciliğinin il toplam istihdamındaki payı %4 seviyelerindeyken, son dört yıl incelendiğinde bu pay ortalama %2,70 olarak gerçekleşmiştir.**

Manisa ili linyit potansiyeline sahiptir. İldeki linyit sahaları genel itibari ile Soma ilçesinde bulunmaktadır.

Tablo 46: Manisa ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Soma Eynez	309.109	83.314	63.594	456.017	-	-	456.017	-	96.996	138.566	Teshin Sanayi	Kapalı
Soma Evciler	46.461	-	-	46.461	-	-	46.461	34.846	8.335	11.907	Sanayi	Kapalı
Soma Merkez	27.450	4.800	-	32.250	-	-	32.250	22.567	8.904	12.720	Teshin Sanayi Santral	Açık
Soma Merkez	2.926	-	-	2.926	-	-	2.926	1.147	795	1.135	Teshin Sanayi Santral	Kapalı
Soma Tarhala	7.339	18.503	-	25.842	-	-	25.842	5.034	6.006	8.580	Teshin	Kapalı
Soma Işıklardere	41.081	-	-	41.081	-	-	41.081	36.230	9.892	14.132	Teshin Sanayi Santral	Açık
Soma Işıklardere	29.200	-	-	29.200	-	-	29.200	-	8.579	12.256	Santral	Kapalı
Soma	-	3.216	-	3.216	-	-	3.216	-	527	753	Teshin	Kapalı

Türkiyeye												
SomaÇinge	20.386		-	20.386	-	-	20.386	-			Teshin Santral	Kapalı
Akçaavlu Dular	-	9.345	-	9.345	-	-	9.345	-	1.682	2.403	Teshin Santral	Kapalı
Gördes Çitak	-	5.000	-	5.000	-	-	5.000	-	1.800	2.571	Teshin Sanayi	Kapalı
Soma Deniş 1	48.476	-	-	48.476	-	-	48.476	-	8.842	12.631	Santral	Açık
Soma Deniş 2	103.663	-	-	103.663	-	-	103.663	91.183	15.404	22.006	Santral	Açık
Soma Kozluören	3.614	4.393	-	18.007	-	-	18.007	-	4.376	6.251	Santral	Kapalı
Toplam	649.705	128.571	63.594	841.870	-	-	841.870	181.007	172.13	245.911		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Adana

Tablo 47: Adana ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	5	59	-	-
2009	5	57	331.826	0,02
2010	9	412	359.501	0,11
2011	3	136	395.819	0,03
2012	2	48	409.450	0,01
2013	6	20	431.585	0,00
2014	2	26	454.816	0,01
2015	2	25	476.002	0,01
2016	2	346	496.007	0,07
2017	0	0	518.239	0,00
2018	1	1	505.842	0,00
2019	3	351	487.568	0,07

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 47 Adana ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2008 yılında kömür madenciliğine dayalı 5 iş yeri barından ilde 59 kişi istihdam edilirken, 2010 yılına gelindiğinde bu sayı 9 iş yeri ile 412 kişinin istihdamına ulaşmıştır. 2015 yılına kadar kömür madenciliğinde istihdam edilenlerin sayısında ciddi düşüşler gerçekleşmiştir. 2016 yılına gelindiğinde ise 2 iş yeri ile birlikte 346 kişi istihdam edilmiştir. 2017 yılında ise kömür madenciliğine dayalı iş yeri ve istihdam sayısı 0 olarak gerçekleşmiştir. **2019 yılında, 3 iş yeri ile 351 kişi istihdam edilmiştir. İlin toplam istihdamı içerisindeki payı ise %0,07'dir.**

Tablo 48: Adana ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Tufanbeyli	284.247	50.234	-	334.481	-	-	334.481	-	45.523	65.033	Santral	Açık
Toplam	284.247	50.234	-	334.481	-	-	334.481	34.846	45.523	65.033		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

MTA 1960-1997 ve 1989-1993 yılları arasında Adana'nın linyit potansiyelini değerlendirmiştir. Çalışmaların neticesinde de Tufanbeyli linyit sahasının yukarıdaki tabloda yer alan potansiyeli ortaya çıkmıştır.

Ankara

Tablo 49: Ankara ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	4	1.990	-	-
2009	9	1.554	1.370.495	0,11
2010	11	1.713	1.441.010	0,12
2011	10	1.811	1.535.797	0,12
2012	9	1.930	1.649.056	0,12
2013	7	1.833	1.700.676	0,11
2014	6	1.342	1.803.065	0,07
2015	8	1.866	1.961.998	0,10
2016	9	1.742	1.850.345	0,09
2017	9	1.643	1.914.046	0,09
2018	7	1.413	1.930.853	0,07
2019	8	1.328	1.921.526	0,07

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 49 Ankara ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. Yıllar içerisinde kömür madenciliğine dayalı iş yeri sayısı artış göstermiş olsa da istihdam da düşüş yaşanmıştır. **İlin toplam istihdamı da zamanla arttığından, kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı düşüş göstermiştir.**

Tablo 50: Ankara ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Beypazarı (A) Sektörü	186.000	-	-	186.000	-	-	186.000	136.000	45.295	77.968	Termik	Kapalı
Beypazarı (B) Sektörü	142.000	-	-	142.000	-	-	142.000	100.000	38.394	66.088	Teshin Termik	Kapalı
Beypazarı Alt Dama	62.317	-	-	62.317	-	-	62.317	47.600	12.025	20.698	Teshin	Kapalı
Şereflikoçhisar		4.300	-	4.300	-	-	4.300	-	1.229	2.115	Teshin	Kapalı
Gölbaşı Bahçeköy	19.452	-	11.290	30.832	-	-	30.832	-	3.730	6.420	Teshin	Kapalı
Gölbaşı Karagedik	17.975	-	-	17.975	-	-	17.975	11.147	3.821	6.577	Teshin	Kapalı
Toplam	428.996	4.300	11.290	444.586	-	-	444.586	294.747	104.494	179.866		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Yukarıdaki tablo Ankara'nın linyit potansiyelini göstermektedir. 1937-2008 yılları arasında yapılan çalışmalar Ankara'nın linyit potansiyelini ortaya çıkarmıştır.

İzmir

Tablo 51: İzmir ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	3	94	-	-
2009	3	113	933.529	0,01
2010	3	158	993.281	0,02
2011	5	216	1.061.805	0,02
2012	6	234	1.085.711	0,02
2013	6	179	1.120.182	0,02
2014	10	298	1.167.463	0,03
2015	11	429	1.211.730	0,04
2016	11	637	1.266.538	0,05
2017	6	460	1.336.119	0,03
2018	8	974	1.316.506	0,07
2019	9	1.192	1.295.720	0,09

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 51 İzmir ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2008 yılında kömür madenciliğinde 3 iş yeri ve 94 çalışan barındıran il, **2019 yılına gelindiğinde 9 iş yeri ile 1.192 kişi istihdam etmiştir. Yıllar içerisinde, kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı %0,01'den, %0,09'a yükselmiştir.**

Tablo 52: İzmir ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)				Açıklama
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Jeo	
Cumaovası	-	-	3.806	-	Kapalı işletme
Tire	-	-	600	-	
Torbalı	-	-	-	-	Ekonomik Değil
Bergama-Çalan	-	-	-	-	Ekonomik Değil
Bergama-Ürkütler	-	-	-	-	Ekonomik Değil

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

İlde bulunan linyit sahalarından, Cumaovası hariç diğer sahaların ekonomik değeri yoktur. MTA raporlarında belirtilmemesine karşılık Kınık ilçesinde de rezervlr tespit edildiği bilinmektedir. (Kaynak: Hürriyet Gazetesi 2019)

Karaman

Tablo 53: Karaman ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	13	1.317	-	-
2009	22	1.239	48.442	2,56
2010	23	1.179	53.204	2,22
2011	22	1.235	56.134	2,20
2012	25	1.307	60.301	2,17
2013	22	1.335	61.574	2,17
2014	24	1.155	64.215	1,80
2015	26	887	67.318	1,32
2016	26	549	67.941	0,81
2017	16	433	72.393	0,60
2018	15	407	66.703	0,61
2019	12	260	65.667	0,40

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 53 Karaman ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2008 yılında kömür madenciliğine dayalı 13 iş yeri ve 1.317 kişinin istihdam edildiği raporlanmıştır. 2014 yılına kadar binden fazla kişinin istihdam edildiği ilde, 2015 yılından itibaren kömür madenciliğindeki istihdam düşüşe geçmiştir. İl toplam istihdamı önceki yıllara göre artış gösterdiğinden, **2009 yılında il kömür madenciliğinin ildeki toplam istihdama oranı %2,56 iken 2019 yılına gelindiğinde bu oran %0,40'a gerilemiştir.**

Tablo 54: Karaman ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)				Açıklama
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Jeo	
Ermenek-Tepebaşı	2.010	3.908	-	-	Açık ve Kapalı işletme
Ermenek-Boyalık	-	1.700	-	-	Açık ve Kapalı işletme
Karapınar-Beşkuyu	-	-	-	-	İşletilebilir

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

MTA (2020) İl Maden Potansiyelleri raporuna göre, Karaman maden çeşitliliği ve potansiyeli bakımından zenginliğe sahip değildir. İlde Ermenek ve Karapınar ilçelerinde linyit sahaları bulunmaktadır. MTA (2020) Kömür Arama Araştırmalarına göre Karaman Ayrancı – Konya Karapınar hattında geniş linyit rezervleri tespit edilmiştir.

Tekirdağ

Tablo 55: Tekirdağ ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	56	1.196	-	-
2009	70	1.365	226.683	0,60
2010	67	1.233	248.345	0,50
2011	72	1.376	264.654	0,52
2012	74	1.727	278.610	0,62
2013	75	1.665	289.433	0,58
2014	68	1.607	308.067	0,52
2015	66	1.571	320.639	0,49
2016	59	1.395	330.502	0,42
2017	49	1.600	352.405	0,45
2018	49	1.678	346.708	0,48
2019	49	1.848	344.064	0,54

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 55 Tekirdağ ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2008 yılında kömür madenciliğine dayalı 56 iş yerinde toplam 1.196 kişi istihdam edilmiştir. 2009 yılında iş yeri sayısı 70'e yükselirken, çalışan sayısı da 1.365'e yükselmiştir. 2014 yılından itibaren ise iş yeri sayısında düşüş başlamıştır. Buna bağlı olarak ise çalışan sayısı 2016 yılında 1.395'e kadar gerilemiştir. 2017-2019 yılları arasında bünyesinde 49 kömür madenciliğine dayalı iş yeri barındıran Tekirdağ ili, **2019 yılında toplam 1.848 kişi istihdam etmiştir. Yıllar itibariyle, Tekirdağ ilinde kömürde istihdam edilenlerin, ilin toplam istihdamındaki payında çok ciddi değişimler olmamıştır. 2012 yılında %0,62 olan bu oran, 2019 yılına gelindiğinde %0,54'e gerilemiştir.**

Tablo 56: Tekirdağ ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Saray-Safaalan	23.820	-	-	23.820	-	-	23.820	21.438	3.995	5.707	Santral	Açık
Saray-Safaalan	23.227	-	-	23.227	-	-	23.227	-	3.946	5.638	Santral	Kapalı
Saray-Küçükyoncalı	41.857	-	-	41.857	-	-	41.857	37.672	8.150	11.642	Santral	Açık
Saray-Küçükyoncalı	31.722	-	-	31.722	-	-	31.722	-	6.960	9.943	Santral	Kapalı
Saray-Edirköy	4.865	-	-	4.865	-	-	4.865	-	1.031	1.473	Teshin Santral	Kapalı
Saray-Edirköy	15.684	-	-	15.684	-	-	15.684	14.115	2.691	3.845	Teshin Santral	Açık
Saray-Hallaçlı Çayırđere	26.000	66.000	402.000	494.000	-	MTA tarafından değerlendirme çalışmaları	494.00	-	1.031	1.473	Teshin Santral	Kapalı

						devam ediyor						
Ahmetpaşa	-	3.108	-	3.108	6.908	-	10.016	-	2.270	3.242	Teshin	Açık
Karamurat	-	-	-	-	14.400	-	14.400	-	3.397	4.853	Teshin	Kapalı
İbrice	-	8.487	-	8.487	25.383	-	33.870	-	7.712	11.017	Teshin	Açık
Toplam	141.175	11.595	-	152.770	46.691	-	199.461	73.225	40.152	57.360		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Tekirdağ ilinin Saray (Küçükyoncalı, Safaalan ve Edirköy linyit sahaları) ve Malkara ilçelerinde linyit oluşumları vardır.

Kahramanmaraş

Tablo 57: Kahramanmaraş ili kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu yıllara göre iş yeri ve sigortalı sayıları

Yıllar	İş yeri sayısı	Sigortalı Sayısı	İl Toplam Sigortalı Sayısı	Kömürde istihdam edilenlerin toplam istihdamdaki payı (%)
2008	10	2.228	-	-
2009	8	2.440	158.784	1,54%
2010	7	2.186	158.784	1,38%
2011	7	1.516	158.784	0,95%
2012	6	1.515	158.784	0,95%
2013	7	1.519	158.784	0,96%
2014	3	1.382	158.784	0,87%
2015	6	1.283	158.784	0,81%
2016	6	1.226	158.784	0,77%
2017	8	1.861	158.784	1,17%
2018	10	2.037	158.784	1,28%
2019	6	1.283	158.784	0,81%

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları, 2008-2019; SGK Veri Uygulaması, 2009-2019.

Tablo 57 Kahramanmaraş ilinde yer alan kömür madenciliğine dayalı iş yerleri, sigortalı sayıları ve ilin kömür madenciliği istihdamının, ilin toplam istihdamındaki payını göstermektedir. 2008 yılında kömür madenciliğine dayalı 10 iş yeri varken bu sayı 2014 yılına gelindiğinde 3 iş yerine kadar gerilemiştir. 2014 yılı sonrası kömür madenciliğine dayalı iş yeri sayısı artış eğilimi göstermiş ve 2018 yılında iş yeri sayısı, 2008 yılındaki 10 seviyesine tekrar yükselmiştir. 2019 yılında ise tekrar düşerek, 6 iş yeri olarak kayıtlarda yer almaktadır. Kömür madenciliğinde çalışan sigortalı sayısı 2008, 2009 ve 2010 yıllarında 2 bin seviyelerinde iken, bu sayısı 2011 yılında 1.516 kişiye düşmüştür. 2018 yılında, 10 iş yeri bünyesinde toplam 2.037 sigortalı bulunurken bu sayı 2019 yılında 1.283'e gerilemiştir. Kahramanmaraş ili özelinde kömürde istihdam edilenlerin il toplam istihdamındaki payı 2009 yılında %1,54 iken bu oran 2019 yılına gelindiğinde %0,81'e gerilemiştir.

Tablo 58: Kahramanmaraş ili linyit potansiyeli

Saha adı	Rezerv (1000 ton)								Eş değeri (1000 ton)		Kullanım yeri	İşletme şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	Kaynak	Potansiyel	Genel Toplam	İşletilebilir	Petrol	Taş kömürü		
Elbistan	3.357.340	-	-	3.357.340	-	-	3.357.340	2.115.000	352.521	503.601	Santral	Açık
Toplam	3.357.340	-	-	3.357.340	-	-	3.357.340	2.115.000	352.521	503.601		

Kaynak: MTA, 2020. İl Maden Potansiyelleri.

Tablo 58 Kahramanmaraş ili linyit potansiyelini göstermektedir. İlin linyit potansiyeli Elbistan sahasında bulunmaktadır. Afşin-Elbistan bölgesinin linyit potansiyeli, Afşin-Elbistan termik santralının linyit ihtiyacını karşılamaktadır (MTA,2020).

EKLER

1. Yıllık Sanayi Ürün İstatistikleri Kod Listesi (PRODTR 2017-2018) – Kömüre İlişkin Kodlar

Ürün Kodu	Düzyey	Tanım	Ölçü Birimi
05.10.10	CPA	Taş kömürü	Kilogram
05.10.10.30	PRODCOM	Koklaşabilir kömür (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan ıslak numunesi külsüz ve bir ateşleme fırınına doldurmak için uygun bir kok üretimine olanak sağlayan maden kömürü)	Kilogram
05.10.10.30.01	PRODTR	Taşkömürü - Tuvenan (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan kok üretimine olanak sağlayan maden kömürü)	Kilogram
05.10.10.30.02	PRODTR	Taşkömürü - Ayıklanmış (parça) (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan kok üretimine olanak sağlayan maden kömürü)	Kilogram
05.10.10.30.03	PRODTR	Taşkömürü - Yıkanmış (parça) (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan kok üretimine olanak sağlayan maden kömürü)	Kilogram
05.10.10.30.04	PRODTR	Taşkömürü - Ayıklanmış (toz) (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan kok üretimine olanak sağlayan maden kömürü)	Kilogram
05.10.10.30.06	PRODTR	Taşkömürü - Şlam (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan kok üretimine olanak sağlayan maden kömürü)	Kilogram
05.10.10.50	PRODCOM	Buhar kömürü - (Steam coal) (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan, ıslak numunesi külsüz, buhar üretmek ve yer ısıtma amaçlarıyla kullanılan maden kömürü; İspanyol siyah linyiti ve antrasit dahil)	Kilogram
05.10.10.50.00	PRODTR	Buhar kömürü - (Steam coal) (Brüt Kalori Değeri > 23,865 kJ/kg olan, ıslak numunesi külsüz, buhar üretmek ve yer ısıtma amaçlarıyla kullanılan maden kömürü; İspanyol siyah linyiti ve antrasit dahil)	Kilogram
05.20.10	CPA	Linyit	Kilogram
05.20.10.30	PRODCOM	Linyit/kahverengi kömür (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan, ıslak numunesi külsüz kömür)	Kilogram
05.20.10.30.01	PRODTR	Linyit - Tuvenan (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	Kilogram
05.20.10.30.02	PRODTR	Linyit - Ayıklanmış (parça) (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	Kilogram
05.20.10.30.03	PRODTR	Linyit - Toz (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	Kilogram
05.20.10.30.04	PRODTR	Linyit - Yıkanmış (parça) (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	Kilogram
05.20.10.30.05	PRODTR	Linyit - Şlam (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	Kilogram
05.20.10.30.06	PRODTR	Linyit - Mikst (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	Kilogram

Kaynak: TÜİK, Yıllık Sanayi Ürün (Prodcom) İstatistikleri, 2019

Kaynakça

Ateş, L. ve Acar, S. (2018). “Enerjinin Vergisel Teşviki: Enerji Politikasında Mali Şeffaflığın Arttırılması”, Bilimsel Araştırma Projesi (BAP), Altınbaş Uni.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (2008). “Reforming Energy Subsidies”, Division of Technology, Industry and Economics, UNEP.

ÇSGB (2020). İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayıları Hakkında Tebliğler. URL: <https://ailevecalisma.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/sendikal-istatistikler/isci-sayilari-ve-sendikalarin-uye-sayilari-hakkinda-tebligler/>

EPDK (2020). Elektrik Piyasası Yıllık Sektör Raporu. URL: <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-24-3/elektrikillik-sektor-raporu>

EPIAŞ Şeffaflık Platformu (2020). Gerçek Zamanlı Üretim. URL: <https://seffaflik.epias.com.tr/transparency/uretim/gerceklesen-uretim/gercek-zamanli-uretim.xhtml>

EÜAŞ (2020). Yıllık Raporlar. URL: <https://www.euas.gov.tr/tr-TR/yillik-raporlar>

Hürriyet (2019). Kınık'ta 6 Milyon Ton Kömür Rezervine Ulaşıldı URL: <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kinikta-6-milyar-ton-komur-rezervine-ulasildi-41084789>

IEA (2020). Energy Technology R&D Budgets. URL: <https://www.iea.org/data-and-statistics/datatables?country=TURKEY&energy=Coal&year=2018>.

Maliye Bakanlığı (2018). Vergi Harcamaları Raporu 2018, Ankara.

MAPEG (2020). Maden İstatistikleri. URL: http://www.mapeg.gov.tr/maden_istatistik.aspx.

MTA (2020). İl Maden Potansiyelleri. URL: <https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/il-maden-potansiyelleri>

MTA (2020). Kömür Arama Araştırmaları. URL: <https://www.mta.gov.tr/v3.0/arastirmalar/komur-arama-arastirmalari>

OECD (2010). Tax Expenditures in OECD Countries. ISBN: 9789264076891.

SGK (2020). İstatistik Yıllıkları. URL: http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Sherlock, M.F. (2011). “Energy Tax Policy: Historical Perspectives on and Current Status of Energy Tax Expenditures”. URL: www.leahy.senate.gov/imo/media/doc/R41227EnergyLegReport.pdf (Son erişim tarihi: 15 Aralık 2018).

TEPAV (2015). Türkiye Kömür Madenciligi Sektöründe Sözleşmesel Düzenlemeler: Gerçekleşme Biçimleri, Boyutları, Nedenleri. Yasal Nedenleri ve İSG Üzerindeki Etkisi, Ankara.

TKİ (2020). Faaliyet Raporları. URL: <http://www.tki.gov.tr/bilgi/yayinlar/faaliyet-raporlari/228>

TMMOB (2014). SOMA Maden Faciası Raporu, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, İstanbul: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. URL: http://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/somaraporu_0.pdf.

TTK (2020). Faaliyet Raporları. URL: <http://taskomuru.net/tr/faaliyet-raporu-2/>

TÜİK (2020). Sanayi ve Hizmet İstatistikleri. URL: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=sanayi-114&dil=1>

UN Comtrade (2020). URL: <https://comtrade.un.org/data/>